

pensioenfonds
openbare
bibliotheken

Jaar verslag

2022

I don't want feeling,
I want new clothes

BookStart

Stichting
Pensioenfonds
Openbare Bibliotheken

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2000

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel en Fabrieken
onder nummer 4155 0223 0000

Verslag over het boekjaar 1-1-2022 t/m 31-12-2022

Ga mee op
EXPEDITIE
en ontdek...

ROBO
TICA

PROGRAM
MEREN

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	7
Meerjarenoverzicht	9
Organisatie	11
Verslag van het bestuur	
Beleidsplan	17
Financieel beleid	20
Risicomanagement	29
Pensioenregeling 2022	34
Goed pensioenfondsbestuur	39
Actuariële analyse	43
Vooruitblik 2023 en gebeurtenissen na balansdatum	46
Ondertekening	47
Verslag raad van toezicht	
Bevindingen raad van toezicht	49
Reactie van bestuur	53
Verslag Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2022	55
Reactie van bestuur	60

Jaarrekening

Balans per 31 december	64
Staat van baten en lasten	66
Kasstroomoverzicht	68
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	69
Toelichting op de balans per 31 december	77
Gebeurtenissen na balansdatum	84
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	85
Verbonden partijen	85
Toelichting op de staat van baten en lasten	86
Resultaatbestemming	91
Risicoparagraaf	93
Ondertekening jaarrekening	101

Overige gegevens

Resultaatbestemming	103
Actuariële verklaring	104
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	106

Bijlagen

[1] - POB Beleidskeuzematrix	115
[2] - Benchmarks	116
[3] - SFDR II	118

Voorwoord

Het jaar 2022 begon goed en minder goed. Corona verdween naar de achtergrond. Ons dagelijks leven keerde terug naar het nieuwe normaal. Toch was er ook minder goed nieuws eind februari. De inval van Rusland in Oekraïne zette de wereld op zijn kop. Deze oorlog heeft ook invloed op de beleggingen van ons fonds. Al weegt de persoonlijke pijn van alle mensen die direct door de oorlog geraakt worden hier niet tegenop.

Onze weg naar het nieuwe pensioenstelsel

Dit jaar maakten de sociale partners (werkgevers- en werknemersorganisaties) een belangrijke keuze. Ze hebben de voorkeur uitgesproken voor de solidaire premieregeling. De overgang naar deze nieuwe pensioenregeling staat gepland op 1 januari 2025. Het proces naar de definitieve overstap is lang en complex. De resultaten van het risicobereidheidsonderzoek waarvoor wij u uitnodigden in 2021 zijn hier een onderdeel van. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht laten ook hun stem horen. Om dit alles goed te laten verlopen, benutten we ook de kennis van externe adviseurs. We werken nauw samen met onze sociale partners. Samen hebben we één doel: een goed pensioen voor iedereen die bij POB is aangesloten.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Beleggen op een goede en verantwoorde manier. Dat is waar we in 2022 aan werkten. In ons beleid staat dat we met onze beleggingen (mee)helpen aan het verminderen van de CO₂-uitstoot. We steunen hiermee de doelen van het klimaatakkoord van Parijs. Vanaf 2022 beleggen we in groene obligaties, ze helpen mee aan een beter klimaat. We beleggen daarnaast anders in aandelen. We willen de CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2015 met 50% verminderen. In ons ESG-jaarverslag op pagina 102 leest u hier meer over.

Verhogen pensioenen

Net als elk jaar is ons doel de pensioenen te verhogen als dat kan. Dit doen we op een toekomstbestendige manier. Dat wil zeggen dat we goed nadenken over de gevolgen van de verhoging voor al onze deelnemers, nu en in de toekomst. Op 1 januari van 2022 verhoogden we de pensioenen met 2%. In juli 2022 kwam hier nog een verhoging van 0,7% bovenop, en was de verhoging over 2021 volledig. Aan het einde van 2022 namen we het besluit om op 1 januari 2023 de pensioenen met 10,1% te verhogen.

Ontmoeten deelnemers

Na de coronajaren 2020-2021 was het in 2022 in de bibliotheken weer redelijk normaal. We konden gelukkig weer bij een aantal bibliotheken informatiebijeenkomsten geven. De bijeenkomsten zijn goed bezocht én uit de evaluatie blijkt dat onze deelnemers de bijeenkomsten erg waarderen. Op zo'n bijeenkomst geven we algemene informatie over het fonds, het pensioenstelsel in Nederland en pensioen bij POB in het bijzonder. Er is veel tijd om vragen te stellen. Het was fijn om deelnemers te ontmoeten en we kijken uit naar nieuwe bijeenkomsten.

Dank jullie wel en welkom

Tot slot een woord van dank aan een aantal personen die ons fonds in 2022 verlieten. Zij hebben met hun kennis en kunde veel bijgedragen aan ons fonds. Rob Pronk stopte als lid van het bestuur en voorzitter

van de communicatiecommissie; veel deelnemers kennen hem uit de sector. Douwe van der Bijl verliet het verantwoordingsorgaan. Hij was voorzitter en nam deel namens de deelnemers.

Daarnaast zijn er ook nieuwe mensen bijgekomen. Daarom een welkom aan Nico Foppen (namens deelnemers) en Raquel Garcia-Van der Walle (namens werkgevers) die bij het verantwoordingsorgaan kwamen. Jannet Wiersma (namens werkgevers) werd per 1 juli herbenoemd. Aspirant bestuurslid Marion Kulk-Romein verwelkomden we als nieuw bestuurslid. We hebben alle vertrouwen in een waardevolle samenwerking.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'M Teunissen', written in a cursive style.

Margreet Teunissen
voorzitter Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Meerjarenoverzicht

	2022	2021	2020	2019	2018
Aantallen					
Deelnemers	7.964	7.242	7.311	7.225	6.893
Gewezen deelnemers	8.489	8.182	10.906	11.004	11.462
Pensioengerechtigden	8.166	7.757	7.358	6.872	6.625
Totaal	24.619	23.181	25.575	25.101	24.980
Premieontwikkeling					
Ouderdomspensioen					
Percentage pensioenbijdrage ¹⁾	20,70%	19,70%	19,70%	19,70%	19,70%
Deelnemersbijdrage ²⁾	8,19%	7,56%	7,63%	7,48%	7,58%
Franchise per 1 januari	15.859	15.583	15.178	14.769	14.297

1) De pensioenpremie bedraagt 20,7% van het pensioengevend salaris.

2) De deelnemersbijdrage wordt berekend over het pensioengevend salaris na aftrek van de franchise.

	2022	2021	2020	2019	2018
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen	2.153.276	2.783.173	2.701.749	2.477.062	2.083.943
Beleggingsopbrengsten	-583.973	145.541	211.161	374.025	-13.696
Rendement op basis van total return (inclusief risico overlay)	-21,1%	5,6%	8,7%	18,0%	-0,5%
Reserves					
Algemene reserve	90.970	221.869	-48.814	-39.933	-94.979
Solvabiliteitsreserve	342.686	380.951	400.103	371.393	338.321
Totaal reserves	433.656	602.820	351.289	331.460	243.342
Voorziening pensioenverplichtingen					
Eigen rekening	1.734.196	2.161.160	2.290.417	2.113.735	1.840.294
Herverzekering	3.477	4.775	5.352	5.587	5.559
Totaal voorziening pensioenverplichtingen	1.737.673	2.165.935	2.295.769	2.119.322	1.845.853
Overige technische voorzieningen	11.951	14.020	14.467	12.685	10.907
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	44.934	40.738	39.783	38.670	36.596
Pensioenuitkeringen	59.076	54.508	50.145	45.391	42.243
Dekkingsgraad	124,8%	127,7%	115,2%	115,5%	113,1%
Beleidsdekkingsgraad	132,5%	123,4%	108,3%	113,8%	118,5%
Vereiste dekkingsgraad o.b.v. FTK	119,6%	117,4%	117,3%	117,4%	118,2%
Reële dekkingsgraad	102,3%	100,5%	89,1%	92,1%	97,0%
Premiedekkingsgraad	86,1%	82,3%	93,2%	89,7%	90,8%
Gemiddelde rente	2,7%	0,5%	0,1%	0,7%	1,3%

Organisatie

Wat is POB?

POB is het pensioenfonds voor openbare bibliotheken. POB bestaat sinds 1957 en heeft Den Haag als statutaire vestigingsplaats. Meer informatie over POB vindt u op www.pob.eu.

Wat doet POB?

POB verzorgt de pensioenen van iedereen die is aangesloten. Dat zijn onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Deelnemers zijn werknemers die werken bij een openbare bibliotheek. Gewezen deelnemers zijn werknemers die in het verleden hebben gewerkt bij een openbare bibliotheek. Pensioengerechtigden zijn mensen die een uitkering van ons fonds ontvangen. Het bestuur weegt bij besluiten de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig af.

Bent u deelnemer van POB? Dan betalen u en uw werkgever samen premie voor uw pensioen. Wij beheren en beleggen dit geld. Met de opbrengst betalen we pensioenen: ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Als u arbeidsongeschikt bent, bouwt u bij ons pensioen op zonder dat u daarvoor premie hoeft te betalen.

Verplichtstelling

POB is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, moeten zich aanmelden bij het fonds. Als fonds controleren we of alle werkgevers die onder deze verplichtstelling vallen, ook daadwerkelijk aangesloten zijn. In totaal waren eind 2022, 160 organisaties aangesloten. Van deze organisaties zijn er 7 vrijwillig aangesloten. Daarnaast zijn er 2 organisaties geheel vrijgesteld en 3 organisaties gedeeltelijk vrijgesteld. Ten slotte zijn er 10 organisaties zonder personeel aangesloten.

In 2022 is met Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) het overleg afgerond over fusiestichtingen die onder de verplichtstelling van 'Kunsteducatie' (PFZW) en 'Openbare bibliotheken' (POB) kunnen vallen. Er zijn afspraken gemaakt over wanneer een werkgever onder welk pensioenfonds valt. Twee werkgevers maakten daar begin 2022 bezwaar tegen. De bezwaren die er waren zijn afgewezen en daarmee zijn de bezwaartrajecten in 2022 afgerond.

Met één werkgever (Karmac) was het fonds in gesprek over handhaving van de verplichtstelling nadat de rechter had besloten dat de werkgever zich verplicht moet aansluiten bij POB. Per 1 januari 2022 nemen de Karmac werknemers deel aan onze regeling.

Organisaties die samenwerken binnen POB

POB heeft een bestuur, een raad van toezicht en een verantwoordingsorgaan. Het bestuur bestaat uit minimaal vier personen. De leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigen de werkgevers, werknemers

en gepensioneerden. Ze worden afgevaardigd door de Vereniging Openbare Bibliotheken (werkgeversvereniging), FNV en CNV Connectief (werknemersorganisaties). De vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden worden na verkiezingen door het bestuur benoemd.

Op dit moment bestaat het bestuur uit zes personen. Drie vertegenwoordigers van de werkgevers, twee van de werknemers en één van de pensioengerechtigden. Maaïke de Boer is per 1 juli herbenoemd als bestuurder. Rob Pronk verliet het bestuur in 2022. Marion Kulk-Romein trad in september 2022 toe als bestuurder. Zij was sinds 1 september 2021 al aspirant-bestuurder.

In het organogram (pagina 16) kunt u zien hoe ons fonds is georganiseerd.

Bestuurscommissies

Het bestuur krijgt hulp van een aantal bestuurscommissies, namelijk de:

- Aspirantledencommissie
- Beleggingscommissie
- Communicatiecommissie
- Dagelijks Bestuur
- Pensioencommissie
- Risicomanagementcommissie

Externe adviseurs ondersteunen sommige commissies. De taken en bevoegdheden van de commissies staan in het huishoudelijk reglement. Voor de Wet toekomst pensioenen is er een werkgroep opgesteld.

Raad van toezicht

De raad van toezicht verzorgt het intern toezicht bij ons fonds. Zijn taken en bevoegdheden staan beschreven in onze statuten en in het reglement raad van toezicht. Dat geldt ook voor zijn samenstelling, benoeming en werkwijze. De raad van toezicht bestond in 2022 uit drie leden, net als voorgaande jaren. Paulien Siegman heeft de rol van voorzitter. Ernst Hagen en Falco Valkenburg zijn lid.

Een samenvatting van het rapport van de raad van toezicht vindt u op pagina 49.

Verantwoordingsorgaan

De taken en bevoegdheden, samenstelling, benoeming en werkwijze van het verantwoordingsorgaan staan in de statuten van ons fonds en in het reglement van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is in 2022 van samenstelling veranderd. Douwe van der Bijl (namens deelnemers) verliet het verantwoordingsorgaan. Nico Foppen (namens deelnemers) en Raquel Garcia - van der Walle (namens werkgevers) kwamen bij het verantwoordingsorgaan. Jannet Wiersma (namens werkgevers) werd per 1 juli 2022 herbenoemd.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid vindt u op pagina 55.

Bestuur per 31 december 2022

Benoemd namens de werknemersorganisatie

FNV resp. CNV Connectief

Mevr. M. de Boer-Spoelstra		1978
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	secretaris	1968

Benoemd namens de

Vereniging Openbare Bibliotheken

Mevr. E.H. Janssen		1971
Mevr. M. Kulk-Romein	sinds september 2022	1985
Dhr. R.J. Pronk	tot juli 2022	1948
Mevr. C.P.M. Teunissen	voorzitter	1956

Benoemd als vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden

Mevr. S.J. Lourens-van den Hout		1957
---------------------------------	--	------

Geboortejaar

Raad van toezicht

Dhr. E.E. Hagen		1970
Mevr. P. Siegman	voorzitter	1969
Dhr. F.R. Valkenburg		1960

Geboortejaar

Verantwoordingsorgaan

Mevr. A. den Draak	werknemerslid, secretaris	1959
Dhr. N. Foppen	werknemerslid sinds juli 2022	1966
Mevr. R. Garcia – van der Walle	werkgeverslid sinds juli 2022	1983
Dhr. P. Ori	werknemerslid, voorzitter	1983
Mevr. E. Verhagen	lid namens pensioengerechtigden	1944
Mevr. J. Wiersma	werkgeverslid	1973

Aspirantledencommissie

Mevr. C.P.M. Teunissen		
Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	voorzitter	

Beleggingscommissie

Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	voorzitter
Mevr. E.H. Janssen	
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	toehoorder

Communicatiecommissie

Mevr. M.N. Kulk-Romein	
Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	voorzitter
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	

Dagelijks bestuur

Mevr. C.P.M. Teunissen	voorzitter
Dhr. W.L.M. Schapendonk-van Horne	secretaris

Pensioencommissie

Mevr. C.P.M. Teunissen	voorzitter
Mevr. S.J. Lourens-van den Hout	
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	

Risicomanagementcommissie

Mevr. E.H. Janssen	voorzitter
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	
Mevr. M.N. Kulk-Romein	toehoorder

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is een overeenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds. Ze leggen daarin onder andere vast hoe de pensioenregeling wordt gefinancierd, welke informatie de werkgevers aan het fonds verstrekken en op welke manier een werkgever vrijstelling van de verplichte aansluiting bij het fonds kan krijgen. In 2022 paste het bestuur een bepaling in de overeenkomst aan over het aanleveren van e-mailadressen van deelnemers.

Missie, visie en strategische doelstellingen

Sinds oktober 2021 kennen we een nieuwe missie, visie en strategische doelen. In 2022 handhaafden we deze.

Missie

Wij voeren de pensioenregeling uit die werkgevers en werknemers in de bibliotheeksector samen hebben afgesproken. Uw pensioenregeling is bij ons in goede handen. Wij zorgen voor een betrouwbare, kostenbewuste en toekomstbestendige pensioenuitvoering.

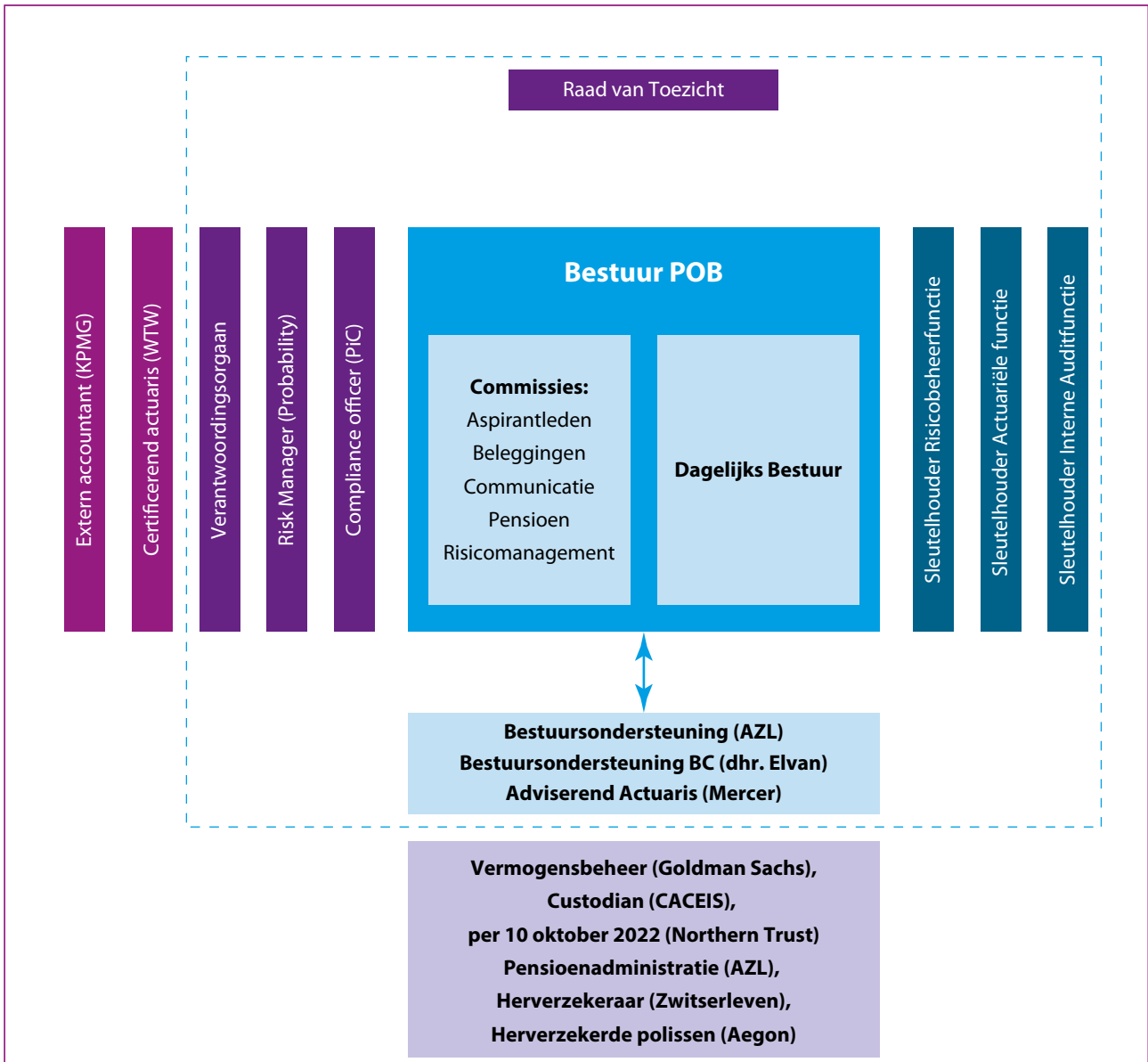
Visie

Wij streven naar een zo goed mogelijk pensioen, met zo min mogelijk risico op pensioenverlagingen. We sluiten zo veel mogelijk aan bij het sociaal-maatschappelijke karakter van onze sector.

Strategische doelstellingen

- We zijn eerlijk en communiceren open en tijdig over de mogelijkheden en risico's van de pensioenregeling.
- We werken samen met werkgevers en werknemers in de sector.
- Ons beleggingsbeleid sluit aan bij de risicohouding en de maatschappelijke betrokkenheid van onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.
- We vinden niet verlagen belangrijker dan verhogen.
- We wegen kosten, risico's en opbrengsten continu tegen elkaar af.
- We investeren in IT-ontwikkelingen die leiden tot (kosten)efficiëntie, toekomstbestendigheid van de uitvoering en gebruikersgemak.

Organogram

Evenwichtige belangenafweging

We hebben ons fonds zodanig ingericht, dat we bij de besluitvorming de belangen van alle doelgroepen evenwichtig afwegen. Het bestuur is in 2022 gestart met het opstellen van een kader dat handvatten biedt voor de invulling van een evenwichtige belangenafweging. In maart 2023 is een definitieve versie vastgesteld.

Verslag van het bestuur

Beleidsplan

We hebben in ons beleidsplan een aantal doelstellingen geformuleerd, die we jaarlijks evalueren. In 2022 is het beleidsplan in zijn geheel herzien. De belangrijkste onderwerpen uit 2022 vermelden we hieronder.

Wet toekomst pensioenen

De Tweede Kamer heeft op 22 december 2022 in meerderheid voor het voorstel voor de Wet toekomst pensioenen gestemd. De Eerste Kamer behandelt het voorstel na 16 januari 2023. Uiterlijk 1 juli 2023, dit was eerder 1 januari 2023, moet de wetgeving rond zijn.

Sociale partners hebben in maart 2022, na een achterbanraadpleging, gekozen voor de solidaire pensioenregeling. Ook hebben ze het fonds gevraagd om alle reeds opgebouwde rechten in te varen in de nieuwe pensioenregeling. Sociale partners geven aan dat ze de contouren van de huidige pensioenregeling, zoals de ingangsdatum van het ouderdomspensioen en de beschikbare premie, zoveel mogelijk gelijk willen houden. Sociale partners streven ernaar om per 1 januari 2025 over te gaan naar een nieuwe pensioenregeling. We bereiden dit samen met de sociale partners voor.

We houden u op de hoogte van belangrijke besluiten. We gaan zorgvuldig te werk en kijken naar alle mogelijke alternatieven en welke gevolgen die hebben voor al onze deelnemersgroepen.

Evaluatie dienstenpakket en contract met AZL

Onder leiding van een externe partij is in 2022 het dienstenpakket dat we afnemen bij AZL en het daarbij behorende contract onder de loep genomen. We onderzochten van welke diensten we gebruik maken en of dit past bij de diensten die het fonds wil afnemen. De contractonderhandelingen vinden plaats in goed onderling overleg, maar waren eind 2022 nog niet afgerond. De verwachting is dat deze in het tweede kwartaal van 2023 wel worden afgerond.

Custodian: overgang van CACEIS naar Northern Trust

Er is een selectietraject voor een nieuwe custodian uitgevoerd door een werkgroep bestaande uit leden van de beleggingscommissie, de bestuursondersteuning van de beleggingscommissie en Montae. Vanuit een long list is toegewerkt naar een shortlist. Per 10 oktober heeft Northern Trust de dienstverlening van CACEIS overgenomen en is de samenwerking met CACEIS gestopt. De custodian bewaart het vermogen van het fonds.

Risico's nu en in de toekomst

Europese wetgeving en de Pensioenwet verplichten ons te kijken naar de risico's waaraan we nu en in de toekomst worden blootgesteld. We moeten inzicht krijgen in de samenhang tussen onze strategie, onze materiële risico's en de mogelijke gevolgen voor iedereen die bij ons fonds betrokken is. Dat heet een eigen risicobeoordeling. Als we die risico's in kaart hebben gebracht, kijken we naar de manier waarop we ze kunnen beheersen. Op die manier bereiden we ons voor op zowel de oorzaak als de reactie op een crisis. In 2020 hebben we de belangrijkste onderwerpen

bepaald, waaronder ons verandervermogen, de gevolgen van lage rendementen, klimaatrisico's en corona. In 2021 hebben we de volledige analyse afgerond. In 2022 is er geen update geweest. Wel zijn we in 2022 aandacht blijven houden voor de gevolgen en risico's die samenhangen met de oorlog in Oekraïne. We zullen alle genoemde risico's ook in 2023 zo goed mogelijk blijven signaleren en waar nodig tijdig mitigeren.

Verplichtstelling

We hebben in 2021 en 2022 intensief overlegd met Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) over de manier waarop we omgaan met fusiestichtingen die zowel activiteiten als openbare bibliotheek als in kunstzinnige vorming en/of de sector welzijn uitvoeren.

In 2021 vroegen we de sociale partners naar de tekst van de verplichtstelling te kijken. Misschien kunnen we door een aanpassing in de tekst in de toekomst een samenloop van de verplichtstelling van POB met die van Kunsteducatie of Welzijn zo veel mogelijk voorkomen. In 2022 is hier verder over gesproken met de sociale partners.

Opbouwpercentage gaat omhoog in 2022

De sociale partners besluiten over de pensioenpremie die wij jaarlijks ontvangen. De pensioenpremie voor 2022 is 20,7% van de totale salarissom. Uit dat bedrag betalen we uw pensioenopbouw en onze kosten. We hebben afspraken gemaakt met de sociale partners over de inkoop van pensioen. De pensioenpremie die we ontvangen is niet toereikend om de fiscaal maximale pensioenopbouw van 1,738% te kunnen toekennen.

We ontvangen in 2022 1%-punt meer premie dan in 2021. Daarom konden we het opbouwpercentage voor uw pensioen verhogen van 1,4% in 2021 naar 1,55% in 2022. Ook voor 2023 en 2024 stellen sociale partners een premie beschikbaar van 20,7% van de salarissom. In 2023 kan er mede hierom weer een verhoging van het opbouwpercentage plaatsvinden naar 1,63%. De overstap naar de nieuwe regeling is in overleg met de sociale partners gepland op 1 januari 2025. Mocht deze overstap vertraging oplopen, dan gaan we opnieuw kijken naar het opbouwpercentage.

Verhoging met 2,0% per 1 januari 2022

Per 1 januari 2022 verhoogden wij de pensioenen met 2,0%. Dit konden we doen omdat onze financiële positie goed genoeg was. Met deze verhoging konden we de pensioenen gedeeltelijk laten meestijgen met de stijging van de prijzen in 2021.

Verhoging met 0,7% per 1 juli 2022

In juli konden we mede door de versoepelde regels van de overheid om te indexeren, opnieuw alle pensioenen verhogen. Er zaten wel voorwaarden aan deze mogelijkheid. Om van de versoepelde regels gebruik te mogen maken, moest de beleidsdekkingsgraad ten minste 105% zijn. De tweede voorwaarde is dat de sociale partners de intentie uitspreken om het fondsvermogen over te zetten naar de nieuwe pensioenregeling in het nieuwe pensioenstelsel. Omdat wij aan deze twee voorwaarden voldeden, waren we in de gelegenheid om de pensioenen te verhogen. We hebben er daarbij voor gekozen om van de verruimde mogelijkheid inzake indexatie gebruik te maken. We hebben daarbij naar de belangen van alle betrokkenen in de toekomst gekeken. Bijvoorbeeld dat er voldoende geld beschikbaar blijft voor het eventueel compenseren van groepen deelnemers wanneer die benadeeld zouden worden bij de overgang naar de nieuwe pensioenregeling die gepland is voor 1 januari 2025. Tevens beoordeelden we de evenwichtigheid van dit extra besluit. Een uitgebreide toelichting staat op onze website.

Verhoging met 10,1% per 1 januari 2023

In 2022 liep de inflatie enorm op. Dat heeft iedereen gemerkt aan de stijging van de prijzen. Indexatie van pensioenen is met name voor gepensioneerden daardoor van nog groter belang geworden. Zij voelen het immers direct in hun portemonnee. En gelukkig heeft het fonds de mogelijkheid om flink te indexeren per 1 januari 2023.

Het besluit om de opgebouwde pensioen te verhogen, is gebaseerd op de dekkingsgraad op de peildatum. De peildatum ligt op 30 september van het jaar voorafgaand aan een mogelijke verhoging. Deze dekkingsgraad was hoog genoeg om de pensioenen per 1 januari 2023 met 10,1% te mogen verhogen. Natuurlijk hielden we bij deze verhoging ook rekening met de toekomst, het zogenaamd 'toekomstbestendig indexeren'. Dat betekent dat we de pensioenen gedeeltelijk kunnen laten meestijgen met de prijzen, die met 14,5% stegen. Daarbij speelt het rendement dat we in 2022 hebben behaald op onze beleggingen een rol, maar ook de rente waarmee we moeten rekenen bij de verplichtingen. Natuurlijk zijn er meer factoren van invloed, maar dit zijn de belangrijkste.

Wet- en regelgeving 2022

Ons fonds heeft zich aan alle geldende wet- en regelgeving gehouden. DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) hebben geen aanwijzingen gegeven, er is geen bewindvoerder aangesteld en ons werk is niet gebonden aan toestemming van de toezichthouder. Ook zijn er geen boetes of dwangsommen opgelegd.

Communicatie

We vinden het belangrijk om eerlijk en open te communiceren over uw pensioen en over ons fonds. We hebben een communicatiecommissie. Die commissie stemt op basis van een communicatiebeleidsplan en een jaarplan af wat we allemaal op welk moment aan u moeten en willen vertellen. In 2022 waren er de volgende belangrijke ontwikkelingen op communicatiegebied.

Informatie over onze beleggingen

Op 10 maart 2021 werden de meeste bepalingen van de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) van toepassing. De wetgeving verplicht ons om helder te zijn over ons beleggingsbeleid. Ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid maakt daar onderdeel van uit. Daarin kunt u lezen hoe we bij onze beleggingen rekening houden met milieu en klimaat. Op onze website is uitgebreide informatie te vinden over onze beleggingen en ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid. Het pensioenfonds heeft in 2022 wat betreft SFDR significante verdere stappen gezet. Hierdoor zijn we van mening dat de kwalificatie van de pensioenregeling van grijs naar lichtgroen (artikel 8 SFDR-richtlijn) is overgegaan. Voor 2023 gelden verdere eisen vanuit SFDR, waar we ons terdege van bewust zijn en ook al mee aan de slag zijn. In dit jaarverslag is hier voor het eerst een rapportage over opgenomen, op pagina 118.

Informatiebijeenkomsten bibliotheken

We organiseerden bij negen bibliotheken informatiebijeenkomsten. Het was fijn om deze weer echt op locatie te kunnen houden. We zijn blij dat onze deelnemers die bijeenkomsten goed waardeerden.

POB op social media

In 2022 zijn wij gestart met een LinkedIn-pagina voor ons fonds. Via deze pagina houden wij onze volgers op de hoogte over ons fonds, pensioen in het algemeen en het POB-pensioen in het bijzonder. Graag gaan wij de dialoog aan met onze deelnemers via dit kanaal.

Vraag het de expert

Uit het deelnemerstevredenheidsonderzoek van 2020 bleek dat er een aantal beleidsmatige onderwerpen zijn, waarover onze deelnemers graag meer informatie zouden krijgen. Daarom zijn we in 2021 gestart met een serie informatieve video's onder de noemer 'Vraag het de expert', waarin we op bijvoorbeeld maatschappelijk verantwoord beleggen en risico's ingaan. In 2022 plaatsten we een video over indexatie. De video over maatschappelijk verantwoord beleggen is veruit het meest bekeken. In 2022 zetten we LinkedIn en de e-mailservice in om deelnemers naar de video's te leiden op onze website.

Animaties

In 2021 zijn we gestart met het plaatsen van een aantal animaties over onderwerpen als: 'inloggen op Mijn Pensioencijfers' en 'partner aanmelden'. In 2022 was de animatie 'weet je hoeveel pensioen je straks krijgt?' de derde animatie die we toevoegden. AZL is bezig met de ontwikkeling van een animatie over het 'Bedrag ineens'. Een keuze die (oud-)deelnemers die met pensioen gaan waarschijnlijk per 1 januari 2024 krijgen. Wanneer deze keuze definitief ingaat, is afhankelijk van de politiek.

Digitaal communiceren

Een van onze communicatiedoelstellingen is zo veel mogelijk digitaal te communiceren. Dat is sneller, actueler en duurzamer dan communiceren per post. Vanuit digitale middelen hebben deelnemers de mogelijkheid om 'door te klikken' naar meer gedetailleerde informatie. We zien dat veel van onze deelnemers daar positief op reageren. In 2021 zijn we actief gestart met het opvragen van e-mailadressen van deelnemers via de werkgevers. In 2022 zetten we een speciale envelop in waarop we deelnemers oproepen om hun postvoorkeur op digitaal te zetten én hun e-mailadres met ons te delen. Het aantal e-mailadressen dat we kunnen aanschrijven neemt hierdoor toe. In 2022 hebben we het initiatief genomen om in ons uitvoeringsreglement en uitvoeringsovereenkomst op te nemen dat werkgevers bij indiensttreding het emailadres van nieuwe werknemers aan POB verschaffen. Dat is in het eerste kwartaal van 2023 afgerond.

E-mailservices

Maandelijks ontvangen de actieve deelnemers en werkgevers een e-mailservice. Hierin belichten we een nieuwsbericht van de website. Het onderwerp is toegespitst op de doelgroep. Als het onderwerp ook relevant is voor oud-deelnemers en / of gepensioneerden, dan ontvangen zij ook de betreffende e-mailservice.

Verkort jaarverslag

Het verkort jaarverslag van 2021 was in de vorm van infographics (korte teksten ondersteund met grafieken op de website). Eerdere edities van het verkort jaarverslag waren op basis van een video-interview. Het verkort jaarverslag van 2022 plaatsen we net als in 2021 op de website. Hierbij kiezen we weer voor de vorm van korte teksten ondersteund met grafieken.

Financieel beleid

Corona

De invloed van corona nam in 2022 steeds meer af. Waar in 2020 de invloed groot was en het een negatieve invloed op de financiële markten had, nam dit in 2021 al af. Deze trend zette zich voort in 2022.

Financiële situatie in 2022

Het jaar 2022 was vanuit rendementsoogpunt een zeer teleurstellend jaar. Het rendement op de totale portefeuille bedroeg maar liefst -21,1%. Over de afgelopen vijf jaar blijft het portefeuillerendement nog net positief (+1,2%).

Het rendement was op één hoofdcategorie na negatief. Alleen de hoofdcategorie vastgoed had een positief rendement, ondanks de afwaardering in het vierde kwartaal.

Naast negatieve aandelenrendementen steeg ook de rente, waardoor vrijwel alle vastrentende beleggingen een negatief rendement noteerden. Het rendement op de return portefeuille bedroeg in 2022 -14,8%.

Door de erg langlopende obligaties in de matching portefeuille was het rendement fors negatief, -37,1%. De matching portefeuille gebruiken wij om het risico wat wij hebben als gevolg van rentebewegingen op te vangen. De pensioenvoorziening stijgt als de rente daalt en daalt als de rente stijgt. In 2022 steeg de rente, wat gunstig is voor onze financiële gezondheid.

Aan de andere kant moesten we van DNB op een andere manier omgaan met de manier waarop we de rente meenemen in onze verplichtingen. Door deze nieuwe manier van berekenen, steeg de waarde van onze verplichtingen weer iets. Dat zorgde ervoor dat een deel van de stijging van de dekkingsgraad teniet werd gedaan.

Dekkingsgraad

Onze financiële gezondheid meten we af aan de dekkingsgraad. Als de dekkingsgraad 100% is, is er precies genoeg geld om alle pensioenen uit te betalen. De dekkingsgraad moet hoger zijn dan deze 100%, zodat we voldoende reserves hebben. Die reserves noemen we het eigen vermogen. Dat is het vermogen dat we nodig hebben om de risico's op te vangen. Dit geld hebben we niet direct nodig om de verplichtingen af te dekken. De hoogte van de dekkingsgraad hangt af van hoeveel geld we hebben (het vermogen) en hoeveel we nu en straks aan pensioen moeten uitbetalen (de pensioenverplichtingen). De dekkingsgraad daalde in 2022 van 127,7% naar 124,8%. In de onderstaande tabel ziet u meer in detail waar dat door kwam. Het effect van de rentestijging op de beleggingsopbrengsten en de voorziening pensioenverplichtingen zorgde bijvoorbeeld voor een stijging van de dekkingsgraad met 12,1%. De indexatie die we in 2023 hebben toegekend leidde bijvoorbeeld tot een daling van de dekkingsgraad van 9,5%.

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Aanwezige dekkings- graad 2022	Aanwezige dekkings- graad 2021
Primo 2022	2.782.775	2.179.955	127,7%	115,2%
Beleggingsopbrengsten	-583.973	-607.205	12,1%	15,3%
Premie	41.609	48.536	-1,0%	-0,6%
Waardeoverdrachten	3.405	3.678	-0,1%	0,1%
Kosten	-420	-420	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-58.827	-58.894	0,7%	0,4%
Kanssystemen	0	-705	0,0%	0,0%
Toeslagverlening	0	174.725	-9,5%	-2,1%
Overige mutaties TV	0	11.252	-0,7%	-0,1%
Andere oorzaken	9	0	0,0%	0,0%
Mutatie TV herverzekering	-1.298	-1.298	0,0%	0,0%
Kruiseffecten			-4,4%	-0,5%
Ultimo 2022	2.183.280	1.749.624	124,8%	127,7%

Beleidsdekkingsgraad

Sinds 2015 berekenen we de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. We mogen uw pensioen alleen verhogen als de beleidsdekkingsgraad 110% of hoger is. In 2022 kwam hier verandering in. De overheid versoepelde tijdelijk de regels om te mogen verhogen. Hierdoor mocht een pensioenfonds de pensioenen verhogen bij een beleidsdekkingsgraad van 105%. Op voorwaarde dat het pensioenfonds de intentie heeft om de pensioenen mee te verhuizen naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2022 is de beleidsdekkingsgraad gestegen van 123,4% naar 132,5%. Op onze website bij de financiële positie is de maandelijkse ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te zien in een grafiek.

Reële dekkingsgraad

Sinds 1 januari 2015 hebben we ook te maken met de reële dekkingsgraad. Om die te berekenen gaan we uit van de verwachte prijsstijgingen (inflatie). We gaan uit van de beleidsdekkingsgraad en delen die door de dekkingsgraad waarbij we uw pensioen volledig mogen verhogen (123,4%). Eind 2022 was de reële dekkingsgraad 102,3%, tegenover 100,5% eind 2021. De reële dekkingsgraad is dus gestegen.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is een deel van het vermogen van ons fonds. Dit is het vermogen dat we nodig hebben om de risico's op te vangen en niet om onze verplichtingen af te dekken. In de balans wordt het eigen vermogen genoemd onder de term 'reserves'. DNB heeft een methode om te bepalen hoe hoog ons eigen vermogen moet zijn. Het is belangrijk dat we meer geld hebben dan we aan pensioenen moeten uitbetalen; daarom zetten we geld opzij voor als het minder goed gaat. Soms maken we verlies op onze beleggingen of is de rente heel laag. Daardoor brengt ons geld minder op. Omdat we eigen vermogen opbouwen, kunnen we deze risico's voor een deel opvangen.

Vereist eigen vermogen

Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat we nodig hebben om de komende jaren bijna alle risico's op te kunnen vangen. Het vereist eigen vermogen was eind 2022 19,6% van de pensioenverplichtingen. Dat betekent dat de beleidsdekkingsgraad 119,6% of hoger moet zijn. De beleidsdekkingsgraad was eind 2022 132,5%. Dat betekent dat ons eigen vermogen een stuk hoger was dan het vereist eigen vermogen. We hadden dus op dat moment genoeg geld om alle risico's te kunnen opvangen en om de pensioenen nu en in de toekomst te kunnen blijven uitbetalen.

Zie pagina 10 voor een overzicht van de verschillende dekkingsgraden.

Verhoging

De prijzen stijgen. Daardoor wordt uw geld minder waard. Dit heet 'inflatie'. Van september 2021 tot en met september 2022 was de inflatie 14,5% (prijzen van consumentengoederen- en diensten, CPI). We verhogen uw pensioen als de dekkingsgraad dat toelaat. Er gelden normaal strenge regels voor het verhogen van uw pensioen. In 2022 versoepelde de overheid deze tijdelijk vanwege de komst van het nieuwe pensioenstelsel. We kunnen uw pensioen alleen verhogen als we daarvoor genoeg geld hebben. Dat moeten we elk jaar opnieuw bekijken. Onze beleidsdekkingsgraad is het afgelopen jaar gestegen. Aan het einde van het jaar zaten we boven de grens waarop we mogen verhogen (volgens de versoepelde regels 105%, normaal 110%).

Beleidsdekkingsgraad

Hoger dan 124%

Tussen 110% en 124%

Lager dan 110%

Verhoging

volledig (inclusief inhaaltoeslag)

gedeeltelijk

geen

Ons fonds heeft geen spaarpot (reserve) waaruit we de kosten van een verhoging betalen. U betaalt er ook geen premie voor. Dat betekent dat we een eventuele verhoging betalen uit het rendement op de beleggingen.

Toekenningsdatum	Achterstand o.b.v. het POB		
	Toeslag CPI	Reeds toegekend	Pensioen- reglement
1 januari 2018	1,5%	0,5%	1,0%
1 januari 2019	1,9%	1,3%	0,6%
1 januari 2020	2,6%	1,1%	1,5%
1 januari 2021	1,1%	0,0%	1,1%
1 januari 2022	2,7%	2,0%	0,7%
1 juli 2022 ¹⁾	0,7%	0,7%	0,0%
1 januari 2023	14,5%	10,1%	4,4%

Als onze beleidsdekkingsgraad boven de 124% is, kunnen we uw pensioen volledig verhogen. We kijken dan ook of we een deel van de verhogingen die u de afgelopen jaren hebt gemist, alsnog kunnen toekennen. Dat heet inhaaltoeslag.

1) Met de toekenning van 0,7% indexatie per 1 juli 2022 is de maximaal mogelijke indexatie over 2021 toegekend.

Verhoging Aegon-polissen

Voor de premievrije pensioenen die zijn ondergebracht bij Aegon Levensverzekering N.V. gelden andere regels voor verhoging/toeslagverlening. De datum van toekenning is 1 juli van het kalenderjaar. Deze pensioenen zijn per 1 juli 2022 verhoogd met 8,5%.

Haalbaarheidstoets

We bepalen elk jaar hoe we de financiën van ons fonds het beste kunnen regelen. Dat leggen we vast in de financiële opzet. Daarnaast kijken we naar het verwachte pensioenresultaat. We toetsen elk jaar of de verwachte hoogte van uw pensioen aansluit bij de verwachtingen die we daarover wekken. Sinds 2015 moeten we laten zien hoe de financiële opzet en het verwachte pensioenresultaat passen bij het risico dat we als fonds nemen met onze beleggingen. Dit noemen we de haalbaarheidstoets. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets in 2022 waren in orde. We hebben ze gedeeld met onze sociale partners.

Herstelplan

In 2022 hadden we geen herstelplan nodig. Onze financiële situatie was gezond. De getroffen maatregelen die we als fonds namen om in 2021 uit de herstelsituatie te komen, wierpen hun vruchten af. Per september 2021 was het herstelplan niet langer van toepassing. In 2022 hebben we de goede financiële positie vastgehouden en versterkt.

Premies in 2022

U en uw werkgever betalen samen premie voor uw pensioen. Die premie was in 2022 in totaal 20,7% van het pensioengevend salaris. We noemen deze premie de feitelijke premie. U betaalt zelf 8,19% (2022) van uw pensioengrondslag¹⁾. Dat is het deel van uw salaris waarover u pensioen opbouwt. De rest betaalt uw werkgever. U kunt op uw salarisstrook zien hoeveel u per maand betaalt voor uw pensioen.

Met de premie die werknemers en werkgevers betalen, moeten we alle kosten voor het pensioen kunnen betalen. Dat noemen we 'kostendekkend' en is verplicht voor elk pensioenfonds in Nederland. Met het geld van de kostendekkende premie betalen we alle nieuwe pensioenopbouw en de uitvoeringskosten in 2022. Als de feitelijke premie te laag is, kan het nodig zijn om de pensioenopbouw te verlagen. Uw werkgever vult dat tekort niet aan. In tegenstelling tot in 2021, was het niet nodig om in 2022 de opbouw te verlagen. We stelden deze vast op 1,55%. Dat komt ook omdat sociale partners de premie hebben verhoogd naar 20,7% van het pensioengevend salaris.

Zie pagina 82 voor een overzicht van feitelijk betaalde premie, de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie.

Beleggingen

Wij beleggen uw pensioengeld. Daardoor brengt het naar verwachting meer op dan wanneer we het bijvoorbeeld op een spaarrekening zouden zetten. In ons (ESG²⁾-beleggingsbeleid leggen we uit hoe we omgaan met beleggingen. Uw belangen op korte en lange termijn staan daarbij voorop. Het is belangrijk dat onze beleggingen een goed rendement opbrengen, maar het is ook belangrijk dat we niet te veel risico nemen. Ons fonds heeft een portefeuille die zich richt op het afdekken van het risico en een portefeuille voor rendement. De portefeuille gericht op het afdekken van het risico noemen we de matchingportefeuille.

1) Uw pensioengevend salaris bestaat uit een aantal elementen, waaronder uw brutosalaris en uw vakantiegeld. Uw pensioengrondslag is uw pensioengevend salaris minus een drempelbedrag waarover u geen premie hoeft te betalen, omdat u ook AOW ontvangt van de overheid. Dat drempelbedrag noemen we de franchise.

2) Environmental, Social en Governance. Dit staat voor beleggen met hart voor mens en milieu. Dit noemen we ook wel maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

We vinden kosten belangrijk. De kosten van het vermogensbeheer zijn in verhouding tot pensioenbeheer hoog. Maar daar staat ook rendement tegenover. We onderzoeken doorlopend of het mogelijk is om onze beleggingsportefeuille eenvoudiger in te richten. We kiezen bewust voor meer eenvoud en daardoor minder kosten. Daarbij zoeken we naar het evenwicht tussen het verminderen van de kosten en de gevolgen die dat heeft voor het rendement. In de afgelopen jaren hebben we de kosten in relatie tot de omvang van het vermogen met aanpassingen in de portefeuille kunnen laten dalen. In 2022 zijn de kosten iets gestegen ten opzichte van 2021. Naar de toekomst verwachten wij dat de kosten weer wat zullen toenemen. Dit komt onder andere omdat van ons meer verwacht wordt op het gebied van het maatschappelijk verantwoord beleggen.

Wat hebben we dit jaar gedaan

Elk jaar staan we minimaal twee keer uitgebreid stil bij de invulling van de matching portefeuille. Aan het begin van 2022 is ervoor gekozen om de renteafdekking binnen deze portefeuille alleen in te vullen met staatsobligaties. Dit is in lijn met de beleggingsovertuiging eenvoudig, pragmatisch en transparant. Het beperkt ook de liquiditeitsrisico's. In het beleid hangt de hoogte van de renteafdekking zowel af van de hoogte van de dekkingsgraad als van de hoogte van de rente. Beide niveaus zijn in 2022 gestegen en naar aanleiding hiervan is ervoor gekozen om de renteafdekking te verhogen van 50% naar 60%. Omdat dit niet goed was uit te voeren met alleen staatsobligaties, worden in de matching portefeuille vanaf december ook weer beperkt renteswaps gebruikt.

In 2022 is ook in de rendementsportefeuille een aantal wijzigingen doorgevoerd of in gang gezet. Ter verbetering van de verhouding tussen verwacht rendement en risico is per 1 juli bijvoorbeeld het gewicht van hypotheek met 2,5% verhoogd ten koste van staatsobligaties. Voor de portefeuille had dit nog geen gevolgen. De extra belegging in hypotheek werd in 2022 nog niet opgevraagd. In 2022 is daarnaast de belegging in global loans verkocht omdat deze categorie niet langer in lijn is met de aangescherpte beleggingsovertuigingen op het gebied van duurzaamheid, eenvoud, pragmatisme en transparantie. In lijn met de ambitie van POB op het gebied van impact beleggen is het volledige gewicht van deze categorie omgezet in een allocatie naar de nieuwe beleggingscategorie Green Bonds. Deze omzetting heeft in de tweede helft van 2022 plaatsgevonden.

Als onderdeel van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid is tevens een begin gemaakt met het hanteren van klimaatbenchmarks. In zo'n klimaatbenchmark zijn doelen opgesteld waar we ons mee vergelijken. Voor 'aandelen ontwikkelde landen' is gekozen voor de EU Climate Transition Benchmark (CTB). Hiermee is er minder exposure naar bedrijven met een relatief hoge CO₂-uitstoot en meer exposure naar bedrijven die zich richten op 'groene' oplossingen. De manager voor 'aandelen ontwikkelde landen' in de portefeuille gebruikt deze benchmark. Via het stem- en engagementbeleid worden de CO₂-intensieve bedrijven die overblijven, aangespoord om de uitstoot ook op het pad naar het klimaatakkoord van Parijs te brengen. Dit wil zeggen dat we onze voorkeuren uitspreken voor de klimaatrichtlijnen die in dit akkoord zijn opgenomen.

Er is ten slotte ook een verandering in gang gezet voor de portefeuille bedrijfsobligaties. Als uitkomst van de managerevaluatie is voor bedrijfsobligaties in 2022 een aangescherpte kaderstelling opgesteld. Ook een klimaatbenchmark maakt hier onderdeel van uit. Het selectietraject voeren we in 2023 uit.

Ontwikkeling van de beleggingen

Het jaar 2022 was een uitzonderlijk beleggingsjaar. De rendementen waren voor vrijwel alle beleggingen negatief, waardoor het vermogen sterk is afgenomen. In de tabel hieronder ziet u hoe we het vermogen hebben verdeeld over de verschillende soorten beleggingen.

	2022		
	Beleggingswaarde (in € 1.000,-)	Weging (%)	Normportefeuille
Matchingportefeuille	513.648	23,7%	27,0%
Rendementsportefeuille	1.656.992	76,3%	73,0%
Matchingportefeuille:			
Vastrentende waarden	450.635	20,8%	27,0%
Rentederivaten, geldmarktfondsen en cash	63.013	2,9%	0,0%
Totaal Matchingportefeuille	513.648	23,7%	27,0%
Rendementsportefeuille:			
Vastrentende waarden	617.263	28,4%	26,5%
Aandelen	709.647	32,7%	33,0%
Valuta-afdekking	13.386	0,6%	0,0%
Vastgoed, niet-beursgenoteerd	213.006	9,8%	6,0%
Hypotheke	103.690	4,8%	7,5%
Totaal Rendementsportefeuille	1.656.992	76,3%	73,0%
Totaal	2.170.641	100%	100%

De beleggingswaarden zijn verder uitgewerkt op pagina 71 in dit jaarverslag.

De waarde van de beleggingsportefeuille is in 2022 gedaald van €2,78 miljard naar €2,17 miljard. Zowel de rendementsportefeuille als de matchingportefeuille zijn in waarde gedaald. De beleggingen in de rendementsportefeuille hadden een negatief rendement. Daarnaast steeg de rente. Dat zorgt ervoor dat ook de waarde van de matchingportefeuille daalde.

Rendement

Het totaal rendement over 2022 was -21,06%. Dat is geen goed nieuws. De rentestijging zorgde echter desondanks voor een stijging van de dekkingsgraad. Zie hiervoor pagina 22. Wij vergelijken ons resultaat met het resultaat van een doelportefeuille. Dat noemen we een benchmark. In de tabel hieronder ziet u hoe onze beleggingen het deden ten opzichte van deze benchmark. De benchmark voor het totale rendement is -21,22%. Dat betekent dat we het in 2022 net iets beter deden dan de benchmark.

Tabel rendement 2022

	portefeuille	benchmark
Matchingportefeuille	-37,09%	-34,25%
Rendementsportefeuille	-14,77%	-15,58%
- Vastrentend	-13,05%	-13,22%
- Aandelen	-16,03%	-16,16%
- Hypotheken	-15,26%	-20,44%
- Vastgoed niet-beursgenoteerd	2,45%	2,45%
- Bijdrage valuta-afdekking	-2,02%	-2,02%
Totaal	-21,06%	-21,22%

Matchingportefeuille

Met de beleggingen in de matchingportefeuille dekken we het risico af van rentedaling. De waarde van onze pensioenverplichtingen is in 2022 sterk gedaald, vooral omdat de rente steeg. Ook de waarde van de matchingportefeuille is gedaald. De matchingportefeuille deed het slechter dan de benchmark. Dat komt vooral omdat de rente op staatsobligaties sterker steeg dan de rente die we moeten gebruiken bij het berekenen van de waarde van onze verplichtingen. We kiezen er bewust voor om het grootste deel van de renteafdekking in te vullen met (lange) staatsobligaties. In 2022 hebben we de renteafdekking verhoogd van 50% naar 60%. Bij deze verhoging hebben we deels weer gebruik gemaakt van rentederivaten. De omvang hiervan is beperkt, waardoor ook de hoeveelheid kasgeld dat we als onderpand moeten aanhouden, beperkt blijft. De feitelijke renteafdekking bedroeg eind 2022 69,46%.

Rendementsportefeuille

De rendementsportefeuille heeft een negatief rendement behaald van 14,77%. Dit resultaat is beter dan de benchmark. Dit komt met name doordat het rendement op de illiquide belegging in hypotheek sterk hoger was dan het rendement op staatsobligaties, de benchmark voor hypotheek. Het rendement op hypotheek wordt naast de ontwikkeling van de rente op staatsobligaties ook bepaald door een extra risicopremie, de zogenaamde spread. Gunstig voor hypotheek was dat deze spread in 2022 daalde.

Z-score 2022 en performancetoets

Ons fonds is sinds 1984 een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds¹⁾. Wij houden in de gaten of de werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, zich bij ons melden. Onze pensioenregeling is bovendien opengesteld voor andere organisaties met een maatschappelijke doelstelling. Zij kunnen zich op vrijwillige basis aansluiten.

Bibliotheken kunnen vrijstelling krijgen van de verplichtstelling als onze beleggingen over een langere periode niet genoeg opleveren. Om te bepalen of onze beleggingen genoeg opleveren meten we elk jaar het resultaat van onze beleggingen ten opzichte van de benchmark; dat heet de Z-score. Daarmee stellen we vast of het relatieve rendement een paar jaar achter elkaar goed genoeg is geweest. Dat noemen we de performancetoets.

- De Z-score over 2022 was 0,22.
- De performancetoets over 2018 tot en met 2022 (inclusief 1,28) was 1,75.

1) Die status ligt vast in de beschikking nr. 84/2417 d.d. 28 juni 1984, afgegeven door de Minister van Sociale Zaken en is voor het laatst gewijzigd bij beschikking van 6 maart 2017 (Staatscourant nr. 13946.). De verplichtstelling geldt voor de werknemers tot 67 jaar in de branche Openbare Bibliotheken.

Onze beleggingen leveren genoeg op volgens de z-score en performancetoets. Dit betekent dat bibliotheken op basis van de performancetoets geen vrijstelling kunnen krijgen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Van institutionele beleggers wordt steeds meer verwacht dat zij zich opstellen als een betrokken aandeelhouder. Ook ons fonds onderkent het belang van goed bestuur bij de ondernemingen waarin we beleggen. We vinden dat bedrijven die bij de bedrijfsvoering de belangen van aandeelhouders en andere belanghebbenden betrekken, uiteindelijk betere prestaties leveren. Aandeelhouders kunnen een positieve invloed uitoefenen op het bestuur van deze ondernemingen, als ze actief gebruik maken van hun stemrecht. Daarom maakt het pensioenfonds actief gebruik van de stemrechten die het heeft vanuit de aandelenportefeuille. Hierbij hebben wij niet alleen oog voor goed bestuur van de ondernemingen, maar proberen wij de onderneming ook te ondersteunen bij het verbeteren van het beleid op milieu, mensenrechten en arbeidsnormen. In 2022 stemden wij op 1.412 aandeelhoudersvergaderingen in Europa, Noord-Amerika, Japan en Oceanië. Hierbij hebben wij op bijna 17.000 agendavoorstellen onze stem kenbaar gemaakt. In meer dan 16% van al deze voorstellen hebben wij tegen het advies van het bestuur van de onderneming gestemd. Dit deden wij het vaakst als het ging om beloningsvoorstellen. Ook op voorstellen, bijvoorbeeld voor beter milieu- of sociaal beleid, die door andere aandeelhouders op de agenda zijn geplaatst en wij niet goed genoeg vonden, stemden we tegen.

Vinger aan de pols

Eind 2018 ondertekenden we het IMVB-convenant. IMVB staat voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. De ondernemingen in onze beleggingsportefeuille doen wereldwijd zaken. Internationale bedrijven kunnen betrokken raken bij misstanden (uitbuiting, dierenleed) of schade aan het milieu. In convenanten voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) gaan bedrijven samen met de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties aan de slag om deze misstanden te identificeren en te voorkomen. Ze gaan samen op zoek naar oplossingen. Wij zijn geen bedrijf, maar we beleggen wel internationaal. Daarom doen we mee om invloed uit te oefenen op de bedrijven of sectoren waarin we beleggen.

Het IMVB-convenant gaat na de eindevaluatie in de zomer van 2023 aflopen. Het fonds zal dit volgend jaar nader bezien. Het fonds heeft zich echter gecommitteerd aan de standaarden hieruit met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen en zal dat ook na die tijd doen.

We vinden een goede behandeling van werknemers belangrijk. Ook milieu, klimaat en mensenrechten staan bij ons hoog in het vaandel. Daarom beleggen we zo min mogelijk in bedrijven die niet maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dat belang brengen we ook onder de aandacht van onze dienstverleners.

Waar in beleggen we nooit?

We sluiten bedrijven uit die zich schuldig maken aan de volgende criteria: grove schending van de kernrechten van de mens, kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, geen vrijheid van vakvereniging en betrokkenheid bij corruptie. Ook producenten van controversiële wapens waren wij van de beleggingsportefeuille. Hieronder vallen ondernemingen die bijdragen aan de productie of onderhoud van clustermunities, anti-persoonsmijnen, nucleaire wapens. In 2022 hebben wij besloten om ook producenten van tabaksproducten en mijnbouwbedrijven die zich nagenoeg volledig richten op delving van bruin- en steenkool uit de beleggingsportefeuille te weren.

Klimaatakkoord Parijs

In het afgelopen jaar hebben we onderzoek gedaan naar mogelijkheden om klimaatrisico's te integreren in onze beleggingen. Voor de aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten hebben we besloten om deze aan te laten sluiten

bij de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. De aandelenbeleggingen worden belegd op basis van de Europese klimaatbenchmark, de zogenaamde Climate Transition Benchmark. Dat betekent dat de ondernemingen in deze portefeuille vanaf heden tot 2050 steeds minder CO₂-emissies mogen laten zien tot ze in 2050 netto-neutraal zijn. Daarnaast hebben we in 2022 besloten om in green bonds te beleggen. Dit zijn leningen aan ondernemingen en overheden waarmee duurzame projecten worden gefinancierd, bijvoorbeeld de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen. Tenslotte hebben we ons betrokkenheidsbeleid verder vormgegeven. We besteden extra aandacht aan de thema's solidariteit en klimaatverandering, daarover gaan wij met ondernemingen een structurele dialoog aan, waarbij wij duidelijke verbeterdoelen voor de onderneming stellen. Scan de QR-code hiernaast om naar de bijbehorende webpagina te gaan.

Pensioenfonds zijn vanuit Europese wetgeving verplicht om zichzelf een duurzaamheidsclassificatie te geven: donkergroen, lichtgroen of grijs. We hebben geoordeeld dat ons fonds als 'lichtgroen' is te typeren. Volgens de wetgeving betekent dit dat het fonds 'ecologische en sociale kenmerken promoot'. Ook moeten we aangeven welke negatieve effecten van ondernemingen op duurzaamheid wij het belangrijkste vinden en deze een plek geven in ons beleid. Hierbij moet het pensioenfonds kiezen uit een vaste lijst van negatieve effecten. Onderstaande negatieve effecten proberen wij te beperken:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd;
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO);
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens), en;
- (4) Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten. Dit zijn onder andere Rusland en Belarus.

De keuze voor lichtgroen brengt rapportageverplichtingen met zich mee. Op de website moet bijvoorbeeld een zogenaamde Precontractuele Disclosure Statement (PCD) en een Principle Adverse Sustainability Impact (PASI) statement staan. Dit zijn wettelijk voorgeschreven teksten. In dit jaarverslag dient daarnaast een Periodic Disclosure Template (PD) te worden opgenomen. Deze PD is opgenomen in de bijlage.

Risicomanagement

Risicobereidheid

We moeten bij alle beslissingen die we nemen nadenken over de risico's. Bij beleggen hoort risico's nemen. Een belegging kan bijvoorbeeld meer of minder waard worden. We beleggen over een langere periode om een zo hoog mogelijk pensioen voor u te realiseren. We proberen risico's te vermijden waarvan we verwachten dat die ons geen rendement opleveren. We hebben met de sociale partners afspraken gemaakt over de risico's die we kunnen en mogen nemen. Daarbij hebben we rekening gehouden met een aantal punten:

- Onze financiële positie is altijd relatief goed geweest. We hebben de pensioenen in het verleden niet hoeven verlagen.
- In 2021 hebben we onderzocht hoeveel risico onze deelnemers zouden willen nemen met hun pensioen (risicohouding). Uit dat onderzoek bleek dat ze risico's willen vermijden, meer dan bij andere fondsen. Het beeld uit het onderzoek is hetzelfde als in 2013. Hieronder leest u de belangrijkste resultaten uit het onderzoek van 2021.
- We vinden onze goede uitgangspositie heel belangrijk voor de overgang naar het nieuwe stelsel. We willen op korte termijn dus niet te veel risico nemen.
- We vinden het belangrijker dat we de pensioenen niet hoeven te verlagen, dan dat we de pensioenen kunnen verhogen. Dat neemt niet weg dat we ernaar streven uw pensioen te kunnen verhogen.

De belangrijkste resultaten uit het onderzoek naar uw risicohouding

- De resultaten uit het onderzoek laten zien dat het huidige beleid van POB aansluit bij uw (beleggings)voorkeuren. Dat is goed nieuws. We gebruiken dit onderzoek ook bij het maken van keuzes voor onze nieuwe pensioenregeling. Die keuze moeten sociale partners maken. De nieuwe pensioenregeling gaat naar verwachting in 2025 in.
- AOW en pensioen zijn niet de enige inkomensbron: veel medewerkers van bibliotheken hebben naast AOW en pensioen een partner met een pensioen. Het kan ook zijn dat u ook nog pensioen hebt opgebouwd bij een andere werkgever. Of u hebt een ander spaarpotje.
- Gemiddeld risico met beleggingen voor pensioen: het merendeel van de bibliotheekmedewerkers wil niet meer risico nemen dan gemiddeld. Zelfs als dat betekent dat de kans op een verhoging van het pensioen kleiner wordt. Daarbij is er weinig of geen verschil tussen de verschillende leeftijdscategorieën.
- Samen de lusten en de lasten dragen: de meeste mensen vinden het belangrijk om samen de lusten en de lasten van de pensioenregeling te dragen. Zowel tussen generaties als tussen medewerkers, oud-medewerkers en gepensioneerden.

Risicohouding

De risicohouding bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste de mate waarin u beleggingsrisico wilt lopen om de doelstellingen te realiseren. Ten tweede de mate waarin u beleggingsrisico kunt lopen; dat noemen we draagkracht. We overleggen daarover met onze sociale partners, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Risicohouding op de korte termijn

De risicohouding op de korte termijn monitoren we als fonds aan de hand van de strategisch vereiste dekkinggraad, die tussen de 110% en 121% moet zijn. Eind 2022 was de strategisch vereiste dekkinggraad 119,6%.

Langetermijnrisicohouding

We meten de langetermijnrisicohouding met de haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst is het pensioenresultaat. Dat geeft aan hoe goed de koopkracht van het pensioen behouden blijft.

- De ondergrens van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau is 85%, uitgaande van een financiële positie waarbij we in het begin voldoen aan de hoogte van het vereist eigen vermogen;
- De ondergrens van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau is 85%, uitgaande van de feitelijke financiële positie;
- De maximale afwijking van het verwacht pensioenresultaat bij het slechtweerscenario is 40%, uitgaande van de feitelijke financiële positie.

Risicobeleid

We maken jaarlijks een analyse van de risico's die we lopen. We hebben afgesproken welke maatregelen we kunnen nemen om de grootste risico's te beheersen en te beperken. Hiermee houden we rekening als we belangrijke besluiten nemen. Als dat nodig is, passen we de maatregelen aan. Of we maken nieuwe afspraken. In 2019 zijn voor de 10 belangrijkste risicocategorieën specifieke risicokaarten ontwikkeld en bijgewerkt.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico	<p>Het risico dat de looptijd van (rentegevoelige) activa en passiva niet voldoende op elkaar zijn afgestemd bij een veranderende rentevoet.</p> <p>Beheersing: We laten de afdekking afhangen van de hoogte van de rente. Eind 2022 hebben we 59,9% van het renterisico afgedekt. Om dat te bereiken zijn obligaties en swaps ingezet. De 59,9% valt ruim binnen de toegestane bandbreedte van $\pm 5\%$ rond de beoogde renteafdekking van 60%.</p>
Valutarisico	<p>Het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door schommelingen in valutakoersen.</p> <p>Beheersing: In 2022 was onze strategie om de belangen in Amerikaanse dollars, Britse ponden en Japanse yens voor 75% af te dekken voor de beleggingscategorie aandelen wereldwijd. De beleggingen in het wereldwijde credits mandaat en het emerging markets hard currency (obligaties opkomende markten) fonds worden binnen het geselecteerde mandaat en fonds voor 100% afgedekt. In het laatstgenoemde fonds zitten obligaties van overheden en bedrijven van opkomende economieën.</p>
Marktrisico	<p>Het risico dat we lopen doordat marktprijzen veranderen binnen de portefeuille.</p> <p>Beheersing: Onderdeel van de beleggingsbeginselen van ons fonds is het spreiden van risico's. Deze spreiding vermindert het marktrisico.</p>
Kredietrisico	<p>Het risico dat een land of bedrijf dat geld leent van POB of met POB derivaten afsluit zich niet aan zijn afspraken houdt.</p> <p>Beheersing: Binnen de staatsportefeuille en bij derivatentransacties moeten de uitgevende instelling en de tegenpartij aan minimale eisen van kredietwaardigheid voldoen.</p> <p>Voor centraal aangekochte en verkochte derivaten worden alleen transacties afgehandeld via organisaties waarmee we een overeenkomst hebben. Deze organisaties moeten aan minimale kredieteisen voldoen. Zo weten we zeker of ze aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Dit geldt ook voor tegenpartijen van andere derivaten. Onderpanden wisselen we dagelijks uit.</p>
Actief beheer risico	<p>De ruimte om bij het uitvoeren van het beleggingsbeleid af te wijken van de gekozen benchmarks.</p> <p>Beheersing: We gaan in ons beleid uit van passief beheer, tenzij er argumenten zijn om toch voor actief beheer te kiezen.</p>

Financiële risico's	Beleid
Verzekeringstechnisch risico	<p>Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Als de kans groeit dat we allemaal ouder worden, heeft dat grote gevolgen voor ons fonds.</p> <p>Beheersing: We bepalen de voorziening voor onze pensioenverplichtingen met de nodige voorzichtigheid.</p> <p>Andere risico's zijn het kortlevensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.</p> <p>Beheersing: We hebben deze risico's gedeeltelijk herverzekerd.</p>
Liquiditeitsrisico	<p>Als we onze beleggingen niet op tijd of niet tegen een goede prijs kunnen omzetten in geld, kunnen we niet aan onze betalingsverplichtingen voldoen.</p> <p>Beheersing: Om het liquiditeitsrisico te beperken zorgen we ervoor dat het grootste deel van onze portefeuille uit beleggingen bestaat die we snel kunnen omzetten. Op basis van inschattingen van onze vermogensbeheerder konden we eind 2022 ongeveer 85% van de beleggingsportefeuille binnen één dag omzetten in geld. Daarnaast wordt het liquiditeitsrisico bij derivaten beheerst door het aanhouden (en uitwisselen) van liquide middelen (cash). De belangrijkste maatregel is het uitgangspunt om alleen derivaten te gebruiken als dat niet anders kan.</p>

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	<p>We hebben in 2019 ons uitbestedingsbeleid met de risico's en de beheersing daarvan helemaal vernieuwd. We hebben sommige werkzaamheden uitbesteed. Natuurlijk blijven we wel zelf verantwoordelijk. In sommige gevallen hebben we niet direct zicht op die processen, zoals bijvoorbeeld uitbetaling van pensioenen. Daarnaast kan het zijn dat de dienstverlening onderbroken wordt.</p> <p>Beheersing: Onze pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V., ons vermogensbeheer aan NNIP en custodian Northern Trust. Met deze organisaties hebben we prestatiecontracten afgesloten. We monitoren ze kritisch en stellen steeds strengere eisen aan bijvoorbeeld rapportages. We leggen vast op basis van welke argumenten we besluiten nemen.</p>
Operationeel risico	<p>Het risico dat ontstaat doordat interne processen niet goed worden uitgevoerd, doordat mensen fouten maken of systemen haperen. Ook onverwachte externe gebeurtenissen horen hierbij.</p> <p>Beheersing: We beoordelen rapporten van onze uitvoerders over hun interne beheersingsmaatregelen en de werking daarvan kritisch. Het betreft zogenaamde ISAE 3402- en ISAE 3000-rapporten. Daarnaast zijn er prestatienormen vastgelegd en bespreekt de risicomanagementcommissie de dienstverlening in periodiek overleg.</p>

Niet-financiële risico's	Beleid
<p>Compliance risico [Integriteitsrisico]</p>	<p>Het risico dat bij het fonds betrokken mensen zich niet eerlijk en oprecht opstellen.</p> <p>Beheersing: Integriteit is opgenomen in de prestatieafspraken met onze uitvoerders. De compliance officer controleert de naleving van onze eigen gedragscode. Hij heeft geen afwijkingen geconstateerd. We hebben specifiek navraag gedaan naar de beheersing van het integriteitsrisico bij AZL, NNIP en CACEIS.</p>
<p>Juridisch risico</p>	<p>Het risico dat samenhangt met wet- en regelgeving, met onze rechtspositie en met de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.</p> <p>Beheersing: We monitoren de naleving van contracten periodiek en structureel. Ons beleid leggen we vast in juridisch getoetste stukken zoals onze statuten, ons beleidsplan, ons geschiktheidsplan (dat ook getoetst wordt door DNB), ons uitbestedingsbeleid en onze gedragscode.</p>
<p>IT-risico</p>	<p>Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden. Het cyberrisico en het privacyrisico zijn een onderdeel van dit risico.</p> <p>Beheersing: We evalueren het IT-beleid. Het risicomanagement toetst onze compliance en die van onze leveranciers. Het beoordeelt bovendien de ISAE 3402 type II verklaringen. Die gaan over de beheersing van de IT-risico's van onze leveranciers. Bovendien krijgen we van hen kwartaalrapportages waarin ze verslag doen van hun performance en security.</p>
<p>Omgevingsrisico</p>	<p>Het risico dat we lopen door veranderingen van buitenaf, zoals in concurrentieverhoudingen, reputatie en ondernemingsklimaat.</p> <p>Beheersing: We hebben een meerjarenbeleidsplan en we voeren periodiek een klanttevredenheidsonderzoek uit. Daarnaast hebben we een meerjarig communicatiebeleidsplan. Zie ook de beheersing van het reputatierisico en het ESG-risico hieronder.</p>
<p>Reputatierisico</p>	<p>Het risico dat onze marktpositie verslechtert doordat andere partijen een negatief beeld van ons hebben.</p> <p>Beheersing: Zowel ons integriteitsbeleid (zie ook hierboven) als ons communicatiebeleid zorgen voor transparante communicatie, zodat u niet voor verrassingen komt te staan.</p>

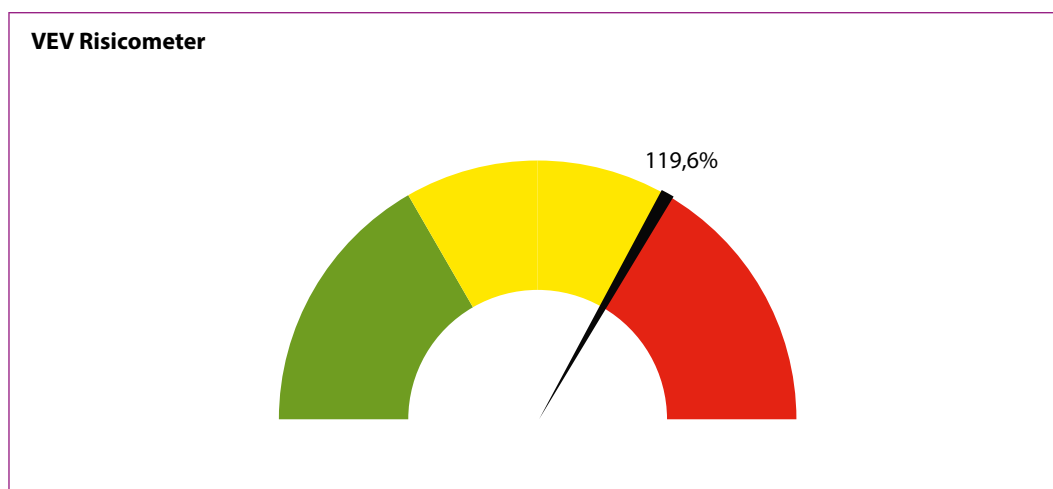
Niet-financiële risico's	Beleid
Environmental, Social en Governance risico's (ESG)	We hebben bij ons beleggingsbeleid aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Als onderdeel daarvan houden we rekening met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen (ESG-factoren). We nemen de risico's die verbonden zijn aan ESG mee in ons reputatierisico.

De beschreven risico's kunnen een nadelige invloed hebben op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

We kunnen een aantal instrumenten inzetten om deze risico's te beheersen, namelijk het beleggingsbeleid, het herverzekeringsbeleid, het premiebeleid en het toeslagbeleid. In de risicoparagraaf van de jaarrekening lichten we specifieke risico's nader toe en drukken we ze in getallen uit.

We hebben besloten om de herverzekering per 1 januari 2022 niet te verlengen. Daarvoor hebben we de risicoanalyse bekeken. Als we kijken naar de kansen, het risico, de relatief hoge dekkingsgraad en het feit dat de bibliotheken niet snel allemaal tegelijk zullen worden getroffen door één incident, dan wegen de kosten niet tegen de baten op.

De financiële risico's die we lopen in combinatie met het beleid om die risico's tegen te gaan, zijn meetbaar aan de hand van de vereiste dekkingsgraad. Onderstaande risicometer laat zien dat ons beleggingsbeleid een gemiddeld risico kent met een strategisch vereiste dekkingsgraad van 119,6%.

Pensioenregeling 2022

Hieronder vindt u een overzicht van de belangrijkste punten uit onze pensioenregeling. Onze regeling is een middelloonregeling. Dat betekent dat u jaarlijks een stukje pensioen opbouwt gebaseerd op uw salaris in dat jaar. Het pensioen dat u uiteindelijk ontvangt, is gebaseerd op al deze opgebouwde stukjes per jaar, aangevuld met eventuele verhogingen.

Pensioensysteem	Geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	67
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,55%

Opbouwpercentage partnerpensioen	1,085%
Maximum pensioengevend jaarsalaris	€ 114.866
Franchise	€ 15.859
Pensioenpremie	20,7%

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd bij POB is de eerste dag van de maand waarin u 67 jaar wordt. Dat is de leeftijd waarop wij uw pensioen berekenen. U kunt er zelf voor kiezen om uw pensioen eerder in laten gaan, bijvoorbeeld tegelijk met uw AOW. Als u hiervoor kiest dan verandert ook de hoogte van uw pensioen. In de cao Openbare Bibliotheken is vastgelegd dat uw arbeidscontract eindigt als u de AOW-leeftijd bereikt. In 2022 is dat 66 jaar en 7 maanden. In 2023 stijgt de AOW-leeftijd naar 66 jaar en 10 maanden. U kunt eventueel andere afspraken maken met uw werkgever.

Opbouw van uw pensioen

In 2022 bouwde u 1,55% pensioen op. Dat is minder dan wat er fiscaal maximaal mag: 1,738%.

U bouwt niet over uw hele salaris pensioen op. Dat komt omdat u van de overheid ook AOW ontvangt. Het deel waarover u geen pensioen opbouwt, noemen we de franchise. Wij gaan uit van een franchise van € 15.859 (2022). Als u een salaris krijgt boven € 114.866 (2022) bouwt u over het bedrag daarboven ook geen pensioen op in onze pensioenregeling. Daarvoor kunt u eventueel zelf iets regelen.

Naast de opbouw van uw eigen pensioen, bouwt u ook partnerpensioen op. Dat is voor 2022 1,085% per jaar. Ons fonds biedt ook een wezenpensioen.

Overlijden en arbeidsongeschiktheid

Er is altijd een risico dat u vroegtijdig komt te overlijden. Dan krijgen uw nabestaanden partner- en/of wezenpensioen. Als u ziek wordt en daardoor niet meer kunt werken, krijgt u arbeidsongeschiktheidspensioen van ons. In sommige gevallen hoeft u dan niet meer te betalen voor de opbouw van uw (resterende) pensioen.

Wilt u onze volledige pensioenregeling lezen? Deze is te vinden op www.pob.eu.

Waardeoverdracht kleine pensioenen (minder dan € 520,31 bruto per jaar)

We zijn in 2020 begonnen met het automatisch overdragen van kleine pensioenen die premievrij zijn geworden. De wet die dit mogelijk maakt, trad toen in werking. Waardeoverdracht kleine pensioenen wil zeggen dat pensioenfonds onderling een opgebouwd pensioen van een oud-deelnemers automatisch naar elkaar overdragen. In 2022 gaat het om 304 kleine uitgaande automatische waardeoverdrachten waardoor het aantal gewezen deelnemers eveneens met dit aantal afnam. Er was in 2022 sprake van 1.289 inkomende automatische waardeoverdrachten.

Vervallen zeer kleine pensioenen (€2,00 bruto per jaar of minder)

Gaat iemand uit dienst? Dan stopt de pensioenopbouw bij ons. Is er minder pensioen opgebouwd dan € 2,00 bruto per jaar, dan vervalt het pensioen. Dat heeft de wetgever in 2019 bepaald. In 2022 ging het verdeeld over 19 personen om een bedrag van € 1.125,47. Dat bedrag voegen we toe aan ons vermogen, zodat het ten goede komt aan al onze deelnemers.

Kosten Wet toekomst pensioenen

In 2021 verrichtten we al veel voorbereidend werk. Denk aan kennissessies, veelvuldig overleg met en tussen de voorbereidende werkgroepen, raad van toezicht, verantwoordingsorgaan en sociale partners. Voor de hele overgang naar de Wet toekomst pensioenen is medio 2022 een projectleider aangesteld, naast uitbreiding in uren van adviseurs en bestuursleden. Ook sociale partners hebben een extra adviseur aangesteld om hen bij de stappen die voor de overgang van belang zijn te adviseren.

In 2022 zetten we dit voort door overleg met AZL over de overgangdatum, de inhoud van de nieuwe regeling, de mogelijkheden die AZL kan bieden, enzovoorts. Daarnaast gingen we door met het zetten van de benodigde stappen om per 1 januari 2025 over te kunnen gaan naar de nieuwe regeling. De sociale partners hebben het principe besluit genomen te willen invaren in de nieuwe regeling. Ook daar houden we in onze planning rekening mee. Met NN IP vinden net als met AZL afstemmingsgesprekken plaats en nemen we de nodige actie om op tijd gereed te zijn.

Het bestuur besteedt door al deze werkzaamheden ook steeds meer tijd aan POB. Dit gebeurt al een hele tijd. Sinds oktober besteden de bestuurders allen één dagdeel meer per week aan POB.

Kosten pensioenbeheer

Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten bedragen in 2022 (in duizenden euro) € 3.747 (2021: € 3.499). Over 2022 heeft het fonds voor het eerst de kosten die gemaakt worden voor de overgang naar de Wet toekomst pensioenen apart inzichtelijk gemaakt. Het betreft over 2022 een bedrag à (in duizenden euro) € 282,80.

Om de kosten per deelnemer te berekenen maken we gebruik van de definitie van de Pensioenfederatie. Dat betekent dat we de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden meetellen. De gewezen deelnemers sluiten we in deze berekening uit.

Omgerekend naar kosten per deelnemer zijn de kosten van pensioenbeheer nagenoeg gelijk gebleven en bedragen € 232,30 ten opzichte van € 233,29 in 2021. De kosten die het fonds heeft gemaakt in het kader van de werkzaamheden inzake de Wet toekomst pensioenen zijn gestegen. Per deelnemer bedroegen deze kosten voor 2022 € 17,53.

Het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers nam gedurende het verslagjaar toe met 1.131 personen.

Bij vergelijkbare fondsen waren de kosten gemiddeld € 321,00 over het jaar 2021. Dat wil zeggen dat onze kosten lager zijn dan die van vergelijkbare pensioenfondsen. Ook voor 2022 gaan we die vergelijking weer maken. De cijfers over 2022 zijn pas na de verslagleggingsperiode bekend en worden op een later moment door het fonds vergeleken.

Het beheersen van kosten blijft een aandachtspunt. Daarom kijken we samen met de sociale partners ook hoe de kosten zich ontwikkelen bij vergelijkbare pensioenfondsen. Kosten nemen in algemene zin toe door wijzigingen van wet- en regelgeving. Daarnaast stelt onze toezichthouder ook steeds meer eisen die tot extra kosten leiden. Desondanks zijn de kosten in 2022 niet toegenomen.

Kosten vermogensbeheer (bedragen in duizenden euro's)

De kosten van het vermogensbeheer verdelen we in twee categorieën. De eerste categorie is de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt: de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen, in 2022 € 2.089 (2021: € 1.588). De tweede categorie zijn kosten die verrekend zijn in het beleggingsrendement, in 2022 € 2.957 (2021: € 3.495). De totale vermogensbeheerkosten exclusief transactiekosten bedragen daarmee € 5.046

(2021: € 5.083). Dit is 0,21% (2021: 0,19%) als percentage van het gemiddeld belegd vermogen. We vinden dat deze kosten passen bij het beleid dat we voeren.

Uit het benchmarkonderzoek blijkt dat het gemiddelde van de vermogensbeheerkosten inclusief de transactiekosten van ons fonds over de periode 2018 tot en met 2020 nagenoeg gelijk is aan dat van de andere fondsen.

Transactiekosten

We maken transactiekosten voor de aan- of verkoop van beleggingsfondsen, individuele beleggingstitels en derivaten. De transactiekosten zijn niet apart zichtbaar in de jaarrekening, ze zijn verwerkt in de beleggingsopbrengsten. In 2022 zijn de transactiekosten € 1.495 (2021: € 648). De transactiekosten bedragen 0,06% (2021: 0,02%) als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

De transactiekosten bedroegen in 2022 circa €1,5 miljoen. Deze kosten worden onderverdeeld in directe kosten en indirecte kosten. Verreweg het grootste deel (€1,2 miljoen) zijn directe kosten en dit betreft de aan- en verkoopkosten voor mandaten. In 2022 werd er onder meer extra gehandeld omdat er aan het begin van het jaar een herbalantering van de totale portefeuille heeft plaatsgevonden. Daarnaast is in 2022 de renteafdekking een aantal keren aangepast. Dit brengt zowel directe kosten met zich mee voor staatsobligaties als (aan het eind van 2022) voor derivaten (renteswaps). Indirecte kosten betreffen de transactiekosten binnen de fondsen. De toename ten opzichte van 2021 valt vrijwel volledig toe te schrijven aan de toename van de directe kosten.

In het jaar 2022 is een einde gekomen aan de trendmatige daling van de kosten vermogensbeheer. Voor de komende jaren is niet te verwachten dat deze daling wordt hervat. Een nadruk op maatschappelijk verantwoord beleggen zal eerder leiden tot hogere dan tot lagere kosten. Enige kostenstijging die hiermee gepaard gaat vinden wij verantwoord.

Uit het benchmarkonderzoek blijkt dat het gemiddelde van de transactiekosten van ons fonds met 0,09% over de periode 2018 tot en met 2020 nagenoeg gelijk is aan dat van andere fondsen met 0,08%.

In 2020 tot en met 2022 was de verdeling van de totale kosten van het vermogensbeheer inclusief transactiekosten per beleggingscategorie als volgt:

	2022		2021		2020	
	€	%	€	%	€	%
Vastgoed	836	0,03	755	0,03	738	0,03
Aandelen	586	0,02	261	0,01	258	0,01
Vastrentende waarden	3.172	0,13	2.532	0,15	3.708	0,15
Overige beleggingen	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Kosten overlay	261	0,01	48	0,00	77	0,00
Kosten fiduciair beheer	929	0,04	871	0,04	1.013	0,04
Bewaarloon	681	0,03	731	0,02	384	0,02
Overige kosten	76	0,01	533	0,02	516	0,02
	6.541	0,27	5.731	0,27	6.694	0,27

We zijn van mening dat we de 'normale dienstverlening' vanuit de uitvoerder vragen. daarbij past dan ook een normale marktconforme prijs. Voor de communicatie maken we extra kosten. We vinden het belangrijk dat onze deelnemers goed geïnformeerd blijven. Naar de mening van het bestuur zijn op dit moment de kosten en de daarvoor ontvangen servicegraad in overeenstemming met elkaar.

Uitvoeringskosten

	2022*	2021*
Pensioenbeheer:		
<i>Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit:</i>		
– Bestuurskosten	€ 508	€ 445
– Administratie en advies	€ 3.108	€ 2.920
– Toezichtkosten	€ 131	€ 134
Totaal	€ 3.747	€ 3.499
Pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer	€ 232,30	€ 233,29
De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel brengt ook extra kosten met zich mee. Die brengen we voor de komende jaren apart in kaart. De overgang duurt ook meerdere jaren. De verwachting van de politiek is dat de kosten uiteindelijk lager zullen worden, omdat de uitvoering eenvoudiger is. We blijven dit kritisch volgen.		
POB is zich bewust van de kosten die het maakt voor de pensioenuitvoering. We vinden het daarbij belangrijk dat de kosten en de daarvoor ontvangen servicegraad van de uitvoerder overeenkomen.		
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,21%	0,19%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,06%	0,02%
– Integrale kosten in euro per deelnemer	€ 405,52	€ 382,09

*Bedragen zijn inclusief BTW

Goed pensioenfondsbestuur

Geschiktheid en evaluatie

We hebben een geschiktheidsplan. Daarin beschrijven we aan welke eisen bestuurders moeten voldoen. In het geschiktheidsplan zit ook een opleidingsplan. In 2022 heeft de voorzitter met elk bestuurslid een functioneringsgesprek gevoerd. Twee bestuurders hebben met de voorzitter een functioneringsgesprek gevoerd. De conclusie van de gesprekken over het algemeen is dat iedereen tevreden is. De tijdsdruk neemt echter wel toe. Dit heeft te maken met het nieuwe pensioenstelsel en de vele werkzaamheden die hiervoor verricht moeten worden.

Diversiteit

We volgen de normen uit de Code Pensioenfonds. Wat diversiteit betreft, vinden we het belangrijk om ruimer te kijken dan wat de Code eist. Dat hebben we vastgelegd in ons diversiteitsbeleid. We hebben de volgende definitie van diversiteit geformuleerd voor ons fonds:

Het bestuur en de fondsorganen zijn een afspiegeling van het deelnemersbestand. Daarbij hebben we oog voor de verhoudingen naar geslacht, leeftijd en achtergrond. In bredere zin kijken we ook naar cultuur, opleiding en werkervaring. Diversiteit in denken, oordelen en perspectief is een derde belangrijk element.

De verdeling man/vrouw in ons bestuur is 1/6 versus 5/6, waarvan één bestuurder onder de 45 jaar en één bestuurder onder de 40 jaar. Ons verantwoordingsorgaan bestaat uit 6 personen, waarvan 1/3 mannen en 2/3 vrouwen. Twee leden van het verantwoordingsorgaan vierden in 2023 hun 40ste verjaardag.

Gedragscode

Elk jaar én als ze uittreden bevestigen alle bestuurders dat ze de gedragscode hebben nageleefd. De gedragscode is in 2022 inhoudelijk niet veranderd. Onze compliance officer controleert die naleving. Hij heeft in 2022 geen bijzonderheden geconstateerd.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

In 2021 heeft de sleutelfunctiehouder interne audit een AVG-QuickScan uitgevoerd. Zijn feedback was positief. Een aantal kleinere zaken die hij heeft benoemd, scherpen we aan in ons beleid.

Datalekken

In het jaar 2022 zijn er geen datalekken geweest. Dit is terug te zien in de niet financiële risicorapportage van AZL die het fonds per kwartaal ontvangt.

Beloningsbeleid

POB beschikt over een beloningsbeleid. Het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan ontvangen een vaste vergoeding per kwartaal. In de tabel geven we een overzicht van de betaalde vergoedingen op jaarbasis. De vergoedingenregeling is in 2022 aangepast. We verhogen de vergoedingen per 1 januari 2023 met 7,5%. Dit is nagenoeg 50% van de mogelijke verhoging van 14,5%. Daarnaast heeft de tijdsdruk door alle werkzaamheden vanuit de wet toekomst pensioenen ertoe geleid dat alle bestuurders structureel een dagdeel meer voor POB zijn gaan werken. Deze werkwijze geldt strikt voor de periode dat er werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Vanaf oktober 2022 wordt dit extra dagdeel door de bestuurders bij het fonds gedeclareerd.

Betaalde vergoeding (in duizenden euro's)	2022 ¹⁾	2021
---	--------------------	------

1) Gezien de extra werkzaamheden die nodig zijn in het kader van de Wet Toekomst Pensioen heeft het bestuur besloten dat alle bestuurders per oktober één dagdeel per week extra beschikbaar zijn.

Bestuur	261	249
Raad van Toezicht	54	57
Verantwoordingsorgaan	52	51
Totaal	367	357

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen vertelt ons hoe we ons moeten gedragen als pensioenfondsbestuur. We mogen van deze code afwijken, als we goed kunnen uitleggen waarom. In 2022 voldoen we weer aan norm 33. In deze norm is vastgelegd dat minimaal één bestuurder jonger dan 40 jaar moet zijn. Daarmee voldoen we aan alle normen.

Klachten en geschillen

In 2022 heeft het fonds één formele klacht ontvangen. Het betrof een gepensioneerde deelnemer die bij zijn pensionering gebruikmaakte van het onherroepelijke recht om een gedeelte van zijn ouderdomspensioen om te ruilen ten gunste van een hoger partnerpensioen voor zijn partner. Enige jaren na pensionering verzocht hij dit ongedaan te maken. Het fonds heeft het verzoek om deze keuze ongedaan te maken en later de klacht over het niet inwilligen van zijn verzoek afgewezen. De deelnemer heeft de klacht voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen. Deze heeft het fonds verzocht de mogelijkheden voor de gepensioneerde deelnemer te onderzoeken. Het fonds heeft geoordeeld dat er reglementair geen mogelijkheden waren de onherroepelijke keuze ongedaan te maken.

Gedraglijn goed omgaan met klachten

De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft in juni 2022 ingestemd met de nieuwe gedragslijn 'Goed omgaan met klachten', die uiterlijk op 1 januari 2024 geïmplementeerd moet zijn. Deze gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De eisen die de Wet toekomst pensioenen gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedragslijn opgenomen.

Om te zien waar de pensioenfondsen staan, is in het najaar van 2022 een 0-meting uitgevoerd onder leden van de Pensioenfederatie. Pensioenfonds POB is in 2022 gestart met de implementatie van de gedragslijn, die nog in 2023 zal worden voortgezet. In het jaarverslag over 2023 wordt over dit onderwerp meer informatie opgenomen.

Uitbesteding

AZL en NNIP verzorgen het beheer van respectievelijk de pensioenadministratie en het vermogen. Dat noemen we uitbesteding. We kunnen er altijd voor kiezen om dit beheer bij andere organisaties neer te leggen, of extra opdrachten te geven. We blijven als bestuur zelf eindverantwoordelijk. Onze risicomanagementcommissie controleert het risicomanagement, het jaarverslag en de afspraken rondom uitbesteding. Het bestuur besluit daar uiteindelijk over.

Administratie en bestuursondersteuning

AZL zorgt voor de pensioen- en deelnemersadministratie, het uitvoerend actuaariaat, de financiële administratie en de jaarverslaglegging. We hebben daarnaast ook de bestuursondersteuning en -adviesing en de communicatie uitbesteed aan AZL.

Correctie verhoging

In de uitvoering van de uitbetaling van de verhoging per 1 juli 2022 zat een fout. De indexatie van 0,7% die gold voor actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden, was per abuis ook berekend over eerder gemiste toeslagen.

Gepensioneerden ontvingen in de maanden juli tot en met november een (iets) te hoog bedrag. Het bestuur besloot om dit te laten corrigeren en bij de gepensioneerden het te veel betaalde bedrag te verrekenen.

Vermogensbeheer

NN IP coördineert het beleggingsbeleid binnen de richtlijnen van het bestuur. NN IP is in 2022 overgenomen door Goldman Sachs.

Bewaarneming en monitoring

CACEIS (voormalig Kasbank) was aangesteld als bewaarder van het vermogen (custodian). CACEIS voerde ook de externe monitoring van ons beleggingsbeleid uit. In oktober 2022 is afscheid genomen van CACEIS. Per 10 oktober 2022 nam Northern Trust de taken over.

Adviserend actuaariaat

Mercer voerde in 2022 de adviserende actuariële werkzaamheden uit. De adviserend actuaaris is, als dat nodig is, aanwezig bij bestuurs- en commissievergaderingen.

Sleutelfuncties

We hebben ervoor gekozen om de drie sleutelfuncties voor actuaariaat, risicobeheer en interne audit in te vullen met onafhankelijke externe deskundigen. Natuurlijk blijven alle drie de functies wel onze verantwoordelijkheid.

De actuariële functie wordt sinds januari 2021 ingevuld door onze waarmedend actuaaris, de heer Bart Weijers. Op 1 januari 2022 volgde de heer Alfred Aalders, de heer Ronald Sijsenaar op als sleutelfunctiehouder risicobeheer. De sleutelfunctie interne audit wordt ingevuld door de heer Michel Kee. DNB heeft alle sleutelfunctiehouders goedgekeurd.

Waarmedend actuaariaat

Willis Towers Watson toetst of we onze voorziening voor pensioenverplichtingen op de juiste manier hebben berekend en of deze juist op de balans staat.

Controlerend accountant

KPMG is voor 2022 onze controlerend accountant die:

- controleert of de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen per 31 december van het boekjaar en het resultaat over het boekjaar, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek.
- vaststelt of het bestuursverslag, de overige gegevens en andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Hij kijkt ook of alle informatie aanwezig is die op grond van Nederlandse wet is vereist.
- toetst of de opgave van basisgegevens van verzekeren en andere rechthebbenden juist en volledig en in overeenstemming met de voorwaarden zoals vastgelegd in het pensioenreglement is.
- de Z-score controleert.
- vaststelt dat de DNB-staten opgesteld zijn in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet.

Risicobeheersing en bewaking van uitbestede werkzaamheden

AZL en NNIP hebben de beheersing van risico's ingebouwd in hun interne processen, procedures en functiescheidingen. Dit is allemaal schriftelijk vastgelegd. Omdat AZL en NNIP werken volgens vastgestelde controlerichtlijnen en daarnaast ook interne controles uitvoeren, zijn de risico's voldoende geborgd. Dit rapporteren de organisaties in een ISAE 3402-rapportage en AZL aanvullend in een ISAE 3000-rapportage. We ontvangen elk kwartaal een administratieve rapportage van AZL en elke maand een rapportage over de samenstelling van onze beleggingsportefeuille van NNIP. We toetsen minstens één keer per jaar of ons uitbestedingsbeleid de gewenste resultaten oplevert.

Fondsdocumenten

In 2022 zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

- Aanpassing functieprofielen sleutelfunctiehouders
- Afkoop- en flexibiliseringsfactoren
- Begroting 2023
- Beleggingsplan 2023
- Beleid inzake collectieve waardeoverdrachten
- Beleidsplan 2023-2027
- Haalbaarheidstoets
- Investment case vastgoed
- Jaarplan / roadmap 2023 BC
- Jaarverslag 2021
- Klachten- en geschillenregeling.
- PCD en PASI statement
- Profiel projectmanager WTP
- Prudent Person
- Reglement raad van toezicht
- Reglement Verantwoordingsorgaan
- Risicomatrix transitie naar nieuwe pensioenregeling
- Rooster van Aftreden bestuur
- Strategische beleggingsbeleid 2023-2025
- Valutaafdekkingsbeleid
- Vergaderschema 2023
- Vergoedingenregeling
- Vrijstellingsbeleid en dispensatieprocedure

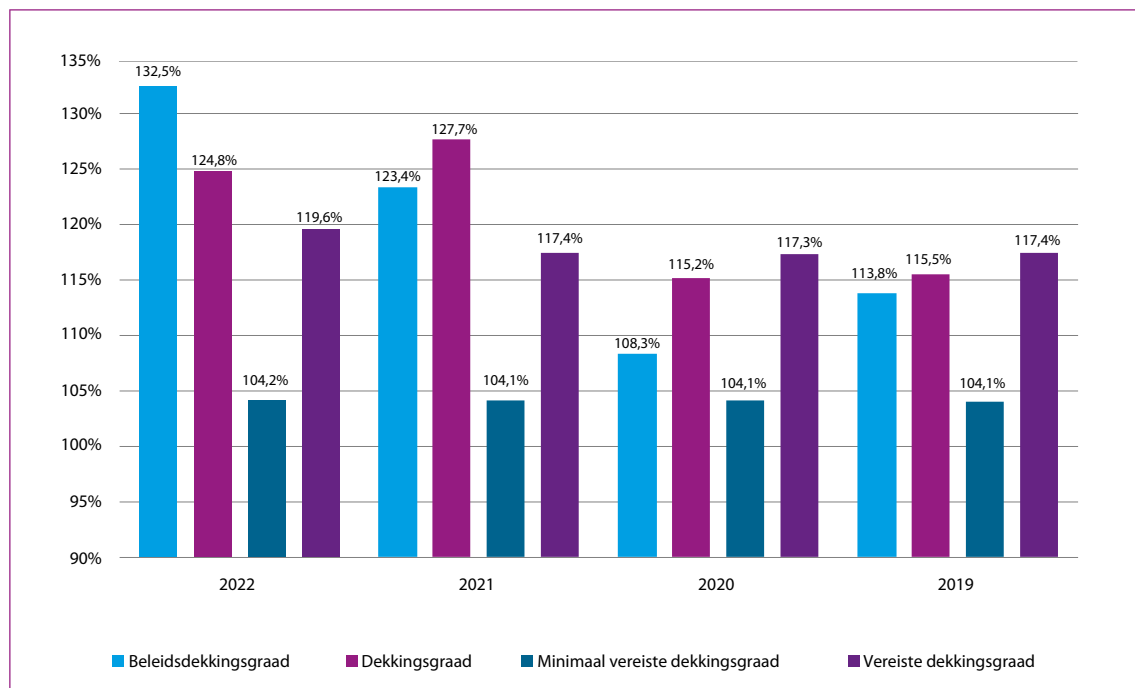
Actuariële analyse

Financiële positie

We meten onze financiële positie met de dekkingsgraad. De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen ons vermogen en het geld dat we moeten reserveren om de pensioenen nu en in de toekomst te kunnen blijven betalen. De dekkingsgraad is in het boekjaar gedaald van 127,7% ultimo 2021 naar 124,8% ultimo 2022. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2022 van 123,4% naar 132,5%.

Het is belangrijk dat de dekkingsgraad boven 104,2% blijft. Dat is de ondergrens (de minimaal vereiste dekkingsgraad). Als onze dekkingsgraad langdurig onder 104,2% is, moeten we als noodmaatregel de opgebouwde pensioenen en pensioenuitkeringen verlagen. Dit is gelukkig niet aan de orde.

De bovengrens is 119,6% (de vereiste dekkingsgraad). Als onze dekkingsgraad daarboven is, hebben we als fonds voldoende vet op de botten om beleggingsrisico's op te vangen. Dat is op dit moment het geval.

Analyse van het resultaat

Onze dekkingsgraad is met 2,9 procentpunt gedaald. We hadden een negatief resultaat van € 169.164.

Kostendeckende premie

We zijn verplicht om een premie te berekenen die alle kosten van ons fonds dekt. Bij het berekenen nemen we onder meer het rendement mee dat we in de toekomst op onze beleggingen verwachten. Dat heet een gedempte kostendeckende premie. Deze berekende premie voor 2022 was € 42.860 (19,7% van het pensioengevend salaris).

De premie die we als fonds daadwerkelijk ontvingen was € 44.934 (20,7% van het pensioengevend salaris). Daarmee voldoen we aan de door DNB gestelde regels. We hebben als fonds zelf ook een minimaal bedrag vastgesteld dat we nodig hebben. Ook daar zitten we boven.

Premiedekkingsgraad

De premie is de prijs die betaald wordt voor de inkoop van uw pensioen. De premiedekkingsgraad is de verhouding tussen de premie en het pensioen dat u opbouwt. Bij het berekenen van de premie houden we rekening met de verwachte rente in de toekomst. Als de premie een reële prijs is voor het pensioen dat u in dat jaar opbouwt, dan is de premiedekkingsgraad 100%. Is de premie niet voldoende om de hele opgebouwde pensioenaanspraak te dekken, dan is de premiedekkingsgraad lager dan 100%. In 2022 was de premiedekkingsgraad 86%. We houden voor de premiedekkingsgraad een grens aan van 85%. De premiedekkingsgraad ligt nu iets boven deze grens.

De gedempte kostendeckende premie berekenen we op basis van het beleggingsrendement, de zuivere kostendeckende premie op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2021.

Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2021	7.242	8.182	7.757	23.181
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	2.217	0	0	2.217
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.963	1.776	0	-187
Waardeoverdracht	0	-351	0	-351
Ingang pensioen	-162	-444	691	85
Overlijden	-13	-22	-189	-224
Afkoop	0	0	-80	-80
Andere oorzaken	643	-652	-13	-22
Mutaties per saldo	722	307	409	1.438
Stand per 31 december 2022	7.964 ¹⁾	8.489	8.166	24.619
Specificatie pensioengerechtigden			2022	2021
Ouderdompensioen			7.365	6.975
Nabestaandenpensioen			772	747
Wezenpensioen			29	35
Totaal			8.166	7.757

1) De stijging bij de actieven wordt grotendeels verklaard door toetreding van deelnemers vanuit verschillende fusiestichtingen die per 1 juli 2022 onder de verplichtstelling van POB vallen.

Vooruitblik 2023 en gebeurtenissen na balansdatum

Beleggingen: dit staat er op de agenda in 2023

In 2023 wordt vooral veel tijd ingeruimd voor de voorbereiding van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (de Wet toekomst pensioenen). Onderzocht wordt wat bijvoorbeeld de gevolgen zijn voor de invulling van de matchingportefeuille en de rendementsportefeuille. Daarnaast zal in 2023 ook invulling worden gegeven aan het eerdere besluit om weer securities lending¹⁾ toe te staan. Met het uitlenen van beleggingen kan tegen beheersbare risico's extra rendement worden behaald. Partijen die bijvoorbeeld behoefte hebben aan extra onderpand in de vorm van staatsobligaties zijn bereid hiervoor een vergoeding te betalen. Securities lending zal door de custodian (Northern Trust) worden uitgevoerd.

Wtp

Ook in 2023 heeft het fonds de nodige stappen gezet in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Samen met sociale partners wordt een overgang per 1 januari 2025 beoogd. Het fonds heeft de kennissessies geïntensiveerd. Zowel voor het bestuur als gezamenlijk met de sociale partners.

Bedrag ineens

Het voorstel tot aanpassing van 'uitkering bedrag ineens' kende aanvankelijk een beoogde inwerkingtreding per 1 januari 2023, later 1 juli 2023. Omdat de wijziging in 2022 niet behandeld is door het Parlement is deze datum inmiddels verschoven naar 1 januari 2024.

UFR per 1 januari 2023

In lijn met het advies van de Commissie Parameters 2022 heeft DNB aangekondigd per 1 januari 2023 de UFR-methode (rentesystematiek) aan te passen. Door deze aanpassing worden de Technische Voorzieningen vrijwel volledig op marktwaarde vastgesteld. Dit was tot september 2012 ook gebruikelijk onder het Financieel Toetsingskader. Per 1 januari 2023 stijgt de Technische Voorziening hierdoor met € 2,73 miljoen, wat een daling van de dekkingsgraad met 0,2%-punt tot gevolg heeft.

AFM: toeslagbesluit onvoldoende onderbouwd en twijfels over rekenmethodiek

Medio maart 2023 ontvingen we van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) een brief. Hierin liet de AFM ons weten dat onze onderbouwing bij de toeslagverlening van 0,7% onvoldoende was. Daarnaast heeft de AFM twijfels geuit over de rekenmethodiek die gebruikt is bij het tonen van de kwantitatieve wijze van de generatie-effecten van het toeslagbesluit.

Het fonds kan zich niet vinden in de normoverdracht van AFM op dit punt. Het fonds acht de beoordeling over de gebruikte methode onjuist. Bij de brief had AFM, ondanks het normoverdragende karakter, geen mogelijkheid tot beroep / bezwaar opgenomen. Het fonds heeft daarop een voor bezwaar / beroep vatbare beslissing gevraagd om passend op de normoverdracht te kunnen reageren.

1) *Securities lending: het uitlenen van effecten tegen een vergoeding, waarbij een pand op effecten (doorgaans staatsobligaties) wordt verkregen ter dekking van het risico van het niet terugleveren van uitgeleende effecten.*

Ondertekening

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 14 juni 2023

Het bestuur

Mevrouw C.P.M. Teunissen
voorzitter

De heer W.L.M. Schapendonk-van Horne
secretaris

Mevrouw E.H. Janssen

Mevrouw S. J. Lourens-Van den Hout

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra

Mevrouw M.N. Kulk-Romein

Verslag raad van toezicht

Bevindingen raad van toezicht

Inleiding

Deze rapportage bevat de bevindingen van de raad van toezicht (hierna: RvT) naar aanleiding van zijn onderzoek naar het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken over 2022. De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) en in het bestuursverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De RvT betreft de Code Pensioenfonds en de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector bij de uitoefening van zijn taak.

De RvT heeft in overleg met het bestuur een plan van aanpak opgesteld voor 2022 met een aantal specifieke thema's waarop de RvT zich richt. De RvT heeft in dat kader in dit verslagjaar in het bijzonder aandacht geschonken aan:

- Pensioenakkoord / Wet Toekomst Pensioenen (Wtp)
- Datakwaliteit en cybersecurity
- Pensioenuitvoering.

Werkwijze

De RvT heeft toegang tot alle fondsdocumenten van het fonds.

De RvT is in 2022 formeel vijf keer in vergadering bijeen geweest. Verder is er telefonisch en per e-mail regelmatig overleg geweest tussen de leden van de RvT.

De RvT heeft in 2022 vier keer gezamenlijk met het bestuur vergaderd, driemaal met het VO en tweemaal met het bestuur en het VO gezamenlijk. Tevens vindt na afloop van elke RvT-vergadering een kort telefonisch terugkoppelingsoverleg plaats tussen de voorzitter van het bestuur en de voorzitter van de RvT. Tijdens de vergaderingen met het bestuur en de telefonische terugkoppeling doet de RvT zijn aanbevelingen aan het bestuur, die veelal worden opgevolgd. Waar geen opvolging plaatsvindt, legt het bestuur dit uit.

De RvT is op 6 september deels aanwezig geweest bij de beleidsdag van het bestuur.

In het kader van het in 2022 uitgevoerde toezicht heeft de RvT vele gesprekken gevoerd en als toehoorder vergaderingen bijgewoond.

Belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen

Pensioenakkoord / Wet toekomst pensioenen

Het bestuur heeft een uitgewerkt actieplan opgesteld en een werkgroep Wtp zowel binnen het bestuur als een werkgroep met een afvaardiging met Sociale Partners ingericht. De werkgroep Wtp bewaakt het actieplan en bereidt kennissessies voor bestuur en Sociale Partners. POB heeft in de tweede helft van 2022 een externe projectmanager aangesteld om het bestuur te ondersteunen. Inmiddels is het actieplan vertaald in detailplanningen per onderdeel. Het bestuur onderhoudt in dit kader goed contact met sociale partners en de uitbestedingspartijen.

De RvT is van mening dat het bestuur tot nu toe alles gedaan heeft wat in haar macht ligt. Het bestuur is zich er terdege van bewust dat een evenwichtige belangenafweging bij de besluitvorming moet plaatsvinden en gedocumenteerd moet worden. Het bestuur is zich bewust van de rol van het VO en dat tijdig advies gevraagd moet worden over de adviesplichtige onderdelen in de transitie.

De relatie tussen VO en bestuur is goed, waarbij de raad het van belang vindt te noemen dat het bestuur het VO tijdig en uitgebreid betreft bij alle ontwikkelingen in het kader van de Wtp, gezien de belangrijke rol die het VO hierbij heeft.

Wij bevelen het bestuur aan om het VO tijdig en uitgebreid bij het traject inzake de Wtp te (blijven) betrekken.

Datakwaliteit en cybersecurity

Er is een IT-beleid. Dit dateert van augustus 2018. De IT-ambitie van POB wordt in het document benoemd (o.a. volwassenheidsniveau 4 van COBIT). Het gaat om vijf aspecten (beleidscomponenten): bewustzijn, beschikbaarheid, toegang, nauwkeurigheid en aanpasbaarheid. Relevante zaken richting de uitbestedingsrelaties zijn opgenomen in de DVO's en wordt gemonitord o.a. d.m.v. de reguliere rapportages, ISAE 3402 verklaringen en een jaarlijkse IT-risicoscan. De risicomanagercommissie (RMC) doet daarnaast regulier IT- & security-assessments van de diverse uitbestedingspartijen. De RvT vindt dit al met al een behoorlijk volledige aanpak.

Herijking van het IT-beleid zou volgens het document in 2022 moeten plaatsvinden. In 2022 hebben er IT-workshops plaatsgevonden mede in het kader van Wtp. Het bestuur heeft de herijking van het IT-beleid uitgesteld naar eind 2023/begin 2024 zodat direct de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel kan worden meegenomen. De RvT begrijpt dit, maar ziet ook dat de ontwikkelingen op het gebied van IT, waaronder cybersecurity, zeer snel gaan. Het IT-beleid moet daar niet mee uit de pas gaan lopen.

Wij bevelen aan het IT-beleid uiterlijk voor het einde van 2023 te herijken.

Pensioenuitvoering

POB heeft een uitbestedingsbeleid dat voldoet aan de eisen en ook wordt toegepast.

AZL is de administrateur van POB. Partijen spreken met elkaar om een nieuw contract aan te gaan. Hier is een uitgebreid traject voor opgezet, waarbij het bestuur door een deskundige wordt begeleid. Hierbij wordt concreet gestuurd op kwaliteitsverbetering. Daarnaast is het bestuur veel in gesprek met AZL inzake het Wtp-traject, zoals hieronder in de paragraaf over het Pensioenakkoord verder wordt beschreven.

Het bestuur bespreekt regelmatig in de bestuursvergadering het functioneren van AZL. Ook worden Caceis en NNIP regelmatig geëvalueerd. In dat kader worden o.a. de ISAE-rapportages beoordeeld, maar vinden ook (evaluatie) gesprekken plaats.

Het jaarplan IA 2022 bevat wederom een audit op het Uitbestedingsmanagement, zowel bij AZL (uitvoering pensioenbeheer), NNIP (fiduciair en operationeel vermogensbeheer) als CACEIS (custody).

Wij hebben geen aanbevelingen op dit gebied.

Vertrouwen waarmaken – adequaat bestuur

Het bestuur gaat serieus om met de opdrachtaanvaarding. Daarbij wordt uitdrukkelijk ook gekeken naar de uitvoerbaarheid.

Het bestuur evalueert periodiek haar visie op de uitvoering en de toekomst van het fonds. De uitbestedingspartners worden zorgvuldig geselecteerd en periodiek geëvalueerd. Het bestuur toont door haar gedrag en opstelling dat zij altijd zelf verantwoordelijk is.

Het bestuur legt de overwegingen die tot een besluit leiden vast in de notulen. De voorlegger bij het besluitpunt geeft al een eerste aanzet tot die overwegingen.

Evenwichtige belangenafweging is een standaard onderdeel van de voorlegger. Desondanks wordt dit punt van de voorlegger niet altijd gevuld. Ook wordt de bestuursdiscussie over evenwichtige belangenafweging niet altijd vastgelegd in de notulen.

Het bestuur bespreekt actief de risico's van de belanghebbenden. Jaarlijks is dit ook onderdeel van de haalbaarheidstoets.

Wij bevelen aan nog zorgvuldiger zorg te dragen voor de vastlegging van de uitkomst van evenwichtige belangenafweging. Dit is altijd belangrijk, maar zeker met alle besluiten in het kader van het Wtp-project.

Vertrouwen waarmaken - Zorgvuldig risicomanagement

POB sluit voor de definitie van integraal risicomanagement aan bij de definitie van De Nederlandsche Bank ("DNB"). Het door DNB omschreven proces wordt continu doorlopen.

Het Integraal Risicomanagementbeleid is in een document vastgelegd. Het bestuur heeft haar tolerantiegrenzen en risicobereidheid vastgelegd. Het bestuur communiceert via de Integrale Rapportage tenminste ieder kwartaal over de risico's met het VO en de RvT.

Het bestuur heeft tijdig een Eigen Risico Beoordeling (ERB) uitgevoerd waarin een aantal belangrijke risicoscenario's is gedefinieerd en geëvalueerd. Er kan aanleiding zijn om tussentijds een ERB uit te voeren. De RvT heeft niet gezien of hier ook actief op gemonitord wordt.

De RvT heeft geen noodprocedure kunnen vinden, zoals bedoeld in norm 9 van de Code Pensioenfonds.

Wij bevelen aan om actief te monitoren of er aanleiding is om een tussentijdse ERB uit te voeren. Daarnaast bevelen wij aan om een noodprocedure op te stellen zoals bedoeld in de Code Pensioenfonds.

Gepast belonen

De ABTN (hoofdstuk 4) verwijst voor wat betreft het beloningsbeleid naar de Vergoedingsregeling. De Vergoedingsregeling verwijst op haar beurt in artikel 1 naar "de uitgangspunten zoals opgenomen in het

Beloningsbeleid zoals dat is verwoord in hoofdstuk 4 van de ABTN". In dat hoofdstuk 4 zijn echter geen uitgangspunten opgenomen. Het enige wat daar staat is: "Het bestuur heeft het beloningsbeleid van het Fonds vastgelegd in de vergoedingsregeling."

Er is alleen sprake van een vaste vergoeding; het fonds kent geen prestatie gerelateerde elementen.

Jaarlijks kan geheel of gedeeltelijke indexatie plaatsvinden op basis van de consumentenprijsinflatie. Naar aanleiding van de extreem hoge inflatie in 2022 is de tekst in de vergoedingsregeling op dit punt verhelderd, waarbij het juiste proces is gevolgd met VO en RvT.

Wij bevelen aan om uitgangspunten voor het beloningsbeleid op te nemen in de ABTN.

Governance en gedrag & cultuur

Het is een heel intensief jaar geweest voor het bestuur, zoals is te lezen in het bestuursverslag. De raad heeft in de eerste helft van het jaar zijn zorgen over de drukte geuit richting bestuur. Het bestuur heeft in het najaar een projectmanager voor het traject voor de transitie naar de Wet Toekomst Pensioenen (hierna: Wtp) ingesteld en vervolgens een plan gemaakt, dat ook reeds wordt uitgevoerd, hoe de drukte kan worden opgevangen.

Het bestuur laat hiermee zien dat zij verandervermogen kent, tijdig op ontwikkelingen inspringt en oog heeft voor haar mensen. Deze open, respectvolle en kritisch constructieve manier van met elkaar omgaan, maar ook vervolgens te handelen, zien we ook terug in de zelfevaluatie die het bestuur heeft gehouden.

De raad van is van mening dat de governance voldoende blijkt geeft van 'checks and balances' en 'countervailing power', zoals hij met hulp van diverse bronnen (waaronder observaties) heeft kunnen vaststellen. Een aandachtspunt hierbij is het functioneren van de sleutelfunctiehouder risicobeheer; het is nog zoeken hoe deze functionaris zijn rol het beste kan invullen, zodat er een optimale toegevoegde waarde ontstaat. Het bestuur is hierover in gesprek met de functionaris.

Wij bevelen aan om regelmatig te blijven evalueren of de werkdruk voor het bestuur niet te hoog is en (wederom) actie te ondernemen als dat het geval is.

Opvolging eerdere aanbevelingen

Het bestuur neemt alle aanbevelingen serieus en heeft een proces ingericht om ze allemaal op te volgen. Nog een paar aanbevelingen dienen in 2022 te worden opgepakt c.q. afgerond.

De raad van toezicht:

Dhr. drs. E.E. (Ernst) Hagen EPP

Mw. mr. P.M. (Paulien) Siegman (voorzitter) B Ed

Dhr. F.R. (Falco) Valkenburg AAG RBA

16 mei 2023

Reactie van bestuur

Het bestuur dankt de leden van de Raad van Toezicht voor hun inzet over het afgelopen verslagjaar. Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van het jaarverslag 2022 door de Raad van Toezicht en zijn rapport 2022. Het bestuur zal de daarin opgenomen aanbevelingen bespreken tijdens de jaarlijkse beleidsdag en daarna verder afstemmen met de Raad van Toezicht.

Verlag Verantwoordingsorgaan

Verlag Verantwoordingsorgaan over het boekjaar 2022

Het Verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit zes leden te weten: drie vertegenwoordigers van de werknemers (2 FNV en 1 CNV), twee van de werkgevers en één namens de pensioengerechtigden.

Het VO heeft onder andere op grond van artikel 115a Pensioenwet tot taak een oordeel te geven over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de raad van toezicht;
- het door het bestuur gevoerde beleid over het betreffende boekjaar en
- de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO komt tot dit oordeel na beoordeling van de beleidsstukken en bespreking hiervan met het bestuur. Maandelijks ontvangt het VO een overzicht van de dekkingsgraad en op kwartaalbasis de Integrale bestuursrapportage. Deze rapportage omvat alle ontwikkelingen binnen het pensioenfonds over het afgelopen kwartaal en een vooruitblik op het komende kwartaal. Daarnaast ontvangt het VO periodiek een overzicht van alle bestuursbesluiten, de jaarstukken, alle fondsdocumenten (ABTN, beleidsplannen etc.) en andere stukken (zoals mededelingen van DNB en Pensioenfederatie) die voor het VO noodzakelijk zijn om de taken te kunnen uitvoeren.

Tevens zijn er gesprekken geweest met de Raad van Toezicht (RvT). De RvT heeft zijn rapport van bevindingen over 2022 toegelicht en verantwoording over zijn werkzaamheden aan het VO afgelegd. Het VO weegt de bevindingen van de raad van toezicht mee in zijn eigen oordeel. Het oordeel is ingedeeld aan de hand een aantal deelonderwerpen die het VO eerder heeft bepaald. De deelonderwerpen die het VO dit jaar heeft behandeld zijn: governance, pensioenbeheer, vermogensbeheer, uitbesteding, risicomanagement en communicatie.

Daarnaast functioneert het VO als adviesorgaan. In het reglement Verantwoordingsorgaan is opgenomen over welke beleidsonderdelen het bestuur verplicht is advies te vragen aan het VO alvorens besluiten te nemen. Ook kan het VO op eigen initiatief adviezen uitbrengen.

Adviezen 2022

Het VO wordt regelmatig om advies gevraagd over diverse onderwerpen. De onderwerpen waarover het VO o.a. in 2022 adviseerde zijn:

- Herbenoeming RvT lid;
- Vergoedingsregeling;
- Uitvoeringsreglement;
- Robuustheid POB organisatie;
- Klachten- geschillenregeling;
- Premievaststelling 2023.

Voorts heeft het VO gebruikt gemaakt van zijn bevoegdheid om een niet-gevraagd advies te geven aan het bestuur inzake het onderwerp 'uitkering ineens bij overlijden c.q. slotuitkering.' Het VO adviseerde het bestuur

nader onderzoek te verrichten op dit onderwerp omdat er sprake lijkt te zijn van een ongelijke behandeling van alleenstaande deelnemers zonder kinderen ten opzichte van deelnemers met partner en/of kinderen.

Governance

Het VO kende voor een groot deel van 2022 een tweetal vacatures (één namens de werkgeversgeleding en één namens de CNV). Dit zorgde voor een verhoogde werkdruk bij de overige VO leden. Het opvullen van de vacatures is veelvuldig besproken met de afvaardigende partijen en het bestuur. In de vergadering van 29 maart 2022 werd Jannet Wiersma herbenoemd als vertegenwoordiger namens de werkgevers. Op 1 juli 2022 nam Douwe Van der Bijl (voorzitter) afscheid. Pravin Ori werd vervolgens tot nieuwe voorzitter verkozen en Annet den Draak tot secretaris. Per 20 juli zijn Raquel García Hermida-van der Walle, als VO-lid namens de werkgevers, en Nico Foppen, als VO-lid namens de CNV, toegetreden tot het VO. Daarmee waren alle zetels in het VO weer ingevuld.

Het VO heeft in 2021 geconstateerd dat er rechtvaardigingsgronden zijn om de zetelverhouding (deelnemers/gepensioneerden) aan te passen. Gezien de verhoudingen zouden de gepensioneerden er een zetel bij kunnen krijgen. Deze constatering is in overweging gegeven aan de vakbonden en het bestuur. Na overleg is besloten voorlopig vast te houden aan de huidige zetelverdeling. Het VO blijft aandacht houden en vragen voor een evenwichtige zetelverdeling.

Ten aanzien van de samenstelling van de RvT heeft het VO positief geadviseerd op de voordracht voor herbenoeming van de heer Ernst Hagen. Tot slot heeft het VO een advies gegeven aan het bestuur over het robuust maken van de pensioenfondsorganisatie. Het VO heeft met het bestuur meegedacht over een aanpassing van de beschikbare tijd van de bestuurders, het aanstellen van een eerstelijns risicomanager, meer bestuursondersteuning vanuit AZL en een efficiëntere invulling van taken en bestuurscommissies.

Pensioenbeheer

Naar aanleiding van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne heeft de voorzitter van het bestuur het VO geïnformeerd over de beleggingen van het fonds in deze regio. Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur snel heeft gereageerd en hem goed heeft geïnformeerd.

In 2022 zijn het bestuur en de sociale partners al volop bezig met de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Zowel het bestuur als de sociale partners hebben het VO bijgepraat over het tot nu toe doorlopen traject. Het bestuur heeft een projectleider aangesteld. Verder heeft het VO in voorbereiding op de advisering over het nieuwe pensioenstelsel twee presentaties over evenwichtige belangenafweging gekregen en een eigen onafhankelijke adviseur ingeschakeld die hen in dit proces kan ondersteunen.

Het bestuur heeft besloten om het indexatiebeleid van de vergoeding te wijzigen. De automatische koppeling aan de prijsindex CPI wordt uit het beleid gehaald. Het VO heeft positief advies uitgebracht over deze beleidswijziging. Daarbij is het advies aan het bestuur gegeven om te overwegen de indexatie te matigen en te maximeren tot de loonstijgingen. Het VO heeft hierbij overwogen dat in het kader van de evenwichtige belangenafweging de stijging van de beloning van het bestuur zich in redelijkheid moet verhouden tot de loonontwikkeling van de deelnemers en de indexering van de pensioenen van de gepensioneerden. Tot slot adviseerde het VO het bestuur de mogelijkheid tot gedeeltelijke indexatie in het indexatiebeleid op te nemen. Dit advies is door het bestuur overgenomen.

Aangezien de werkdruk voor het bestuur hoog is, mede door de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel, heeft het bestuur een voorstel gedaan voor het robuust maken van de POB-organisatie. Het VO kan zich vinden in het

voorstel. Wel hebben de VO-leden enkele vragen voorgelegd aan het bestuur naar aanleiding van het voorstel, die tot tevredenheid van het VO beantwoord zijn.

Het VO heeft vragen gesteld over de slotuitkering aan het bestuur. Deze uitkering wordt verstrekt aan de partners en kinderen (wezen) van deelnemers van POB, maar niet aan andere nabestaanden. De vraag van het VO is of dit evenwichtig is. Het bestuur heeft opdracht gegeven om nader onderzoek te doen naar aanleiding van de vragen van het VO, omdat hier juridische en fiscale aspecten aan verbonden zijn. In 2023 wordt hierop teruggekomen.

De pensioenopbouw voor 2023 stijgt van 1,55% naar 1,63%. Deze stijging is het gevolg van de grote stijging van de AOW waardoor de franchise sterk toeneemt. Door een hogere franchise neemt de opbouw af. Het bestuur heeft dit in overleg met sociale partners gecompenseerd door het opbouwpercentage te verhogen. De opbouw van het pensioen blijft daardoor nagenoeg gelijk. Het VO heeft geconstateerd dat goed naar de evenwichtige belangenafweging is gekeken en positief advies uitgebracht over het voorstel voor de premie 2023.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer, met nadruk op ESG beleid (Maatschappelijk verantwoord beleggen) en kostenbeheersing, was een speerpunt voor het VO voor 2022. Het jaar stond in het teken van de verdere implementering van de tweede fase van het ESG beleid. Conform het ESG beleid en het Beleggingsplan 2022, zijn de klimaatrisico's geïntegreerd in de benchmark beleggingen in aandelen ontwikkelde markten. Het VO heeft geconstateerd dat een fonds welk slecht scoorde op het ESG beleid in zijn geheel is verkocht. De opbrengst is gebruikt voor beleggingen in Green Bonds, een nieuwe beleggingscategorie voor POB. De aanpassingen naar de normportefeuille 2022, die ieder jaar opnieuw wordt vastgesteld, zijn per februari en juli uitgevoerd. Het ESG beleid is verder geactualiseerd en geconcretiseerd. Het fonds is nu een zogenaamd Art 8 (lichtgroen) Fonds en zal hier op de voorgeschreven wijze moeten gaan rapporteren. Er zijn met de fiduciair adviseur maatregelen getroffen om over het duurzaamheidsgehalte van de portefeuilles data beschikbaar te hebben om periodiek per categorie te kunnen rapporteren en doorlichten op de 18 voorgeschreven indicatoren behorend bij de Art 8 status. Het fonds zal hier in het verslag 2023 mee starten. Eens per kwartaal screent het fonds al het beleggingsuniversum op onwenselijk ondernemersgedrag en onwenselijke producten. Dit resulteert in een POB specifieke uitsluitingslijst. Het VO is ervan overtuigd dat ESG positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij.

De aandelenkoersen fluctueerden sterk en de inflatie liep, met name in Nederland, hoog op. De ECB heeft renteverhogingen doorgevoerd en de euro is in het laatste kwartaal flink gestegen t.o.v. de Amerikaanse dollar. Vanwege het feit dat POB, zoals het merendeel van de pensioenfonds een langere looptijd heeft voor verplichtingen dan voor de bezittingen ontstaat een mismatch en loopt het fonds renterisico. De rente afdekking is van 50% naar 60% opgehoogd eind december. Hierbij is rekening gehouden met de impact van de toeslagverlening van 10,1% op de waarde van de verplichtingen. Er zijn renteswaps gebruikt voor de implementatie.

Het beleggingsjaar is geëindigd met een Beleidsdekkingsgraad (BDG) van 132,5%, Strategisch vereiste dekkingsgraad (SVDG) van 119,6%, Feitelijk vereiste dekkingsgraad (FVDG) van 120,3 %. Omdat de BDG hoger is dan de SVGD voldoet het fonds aan de financiële vereisten. Ten behoeve van de korte termijn risicohouding toetst het fonds ook de FVDG ten opzichte van SVDG. Omdat deze hoger is dan de SVSD valt hij binnen de gestelde bandbreedte van de SVDG. Het beleggingsplan 2023 is eind december vastgesteld. Het beleid van 2022 wordt hierin gecontinueerd.

Het VO concludeert dat het voorgenomen beleid goed is uitgevoerd. Het VO is met name blij met de voortvarende aandacht voor het duurzaamheidsgehalte van de beleggingsportefeuille van het Fonds. Vooral omdat ESG beleid voor de (gewezen)deelnemers en gepensioneerden van groot belang is

Uitbestedingsbeleid & Risicomanagement

Ten aanzien van de evaluatie NNIP heeft het VO geconstateerd dat deze zorgvuldig is uitgevoerd.

Het bestuur van POB wil per 1 juli 2024 dan wel 1 januari 2025 over op het nieuwe pensioenstelsel. In dat traject heeft het VO enkele ingewikkelde adviestaken, zoals bijvoorbeeld het geven van advies over het transitiecommunicatieplan en het invaren. Om het bestuur van goede onderbouwde adviezen te voorzien, heeft het VO onafhankelijke ondersteuning ingeschakeld via WTW. Het VO heeft besloten om niet een van de partijen te benaderen die het bestuur of cao-partijen adviseren. Tevens heeft het VO rekening gehouden met het voorkomen van hoge kosten door gebruikmaking van adviseurs met een hoog uurtarief tot een minimum te beperken.

In mei 2022 heeft het VO o.l.v. NN-IP een presentatie over het ESG-beleid gevolgd. Hierin zijn aanbevelingen gedaan inzake het al dan niet investeren in bedrijven. Hierbij wordt onder meer gekeken naar milieuaspecten, gelijke behandeling van personeel en de productie van wapens. Het bestuur heeft een flink aantal aanbevelingen overgenomen. Het bestuur van POB heeft hiermee het VO meegenomen in zijn keuzes inzake het verantwoord beleggen. In september heeft het bestuur het ESG-jaarverslag aan het VO gepresenteerd. Het VO kon zich inhoudelijk in het verslag vinden, maar heeft het bestuur een aantal suggesties gedaan op het gebied van toegankelijkheid en taalgebruik.

Communicatie

In 2022 heeft het VO positief geadviseerd over de wijziging van het uitvoeringsreglement. Het fonds ontvangt door deze wijziging de privé e-mailadressen van de werknemers als deze in dienst treden bij een aangesloten werkgever. Hierdoor wordt het voor het fonds eenvoudiger middels nieuwsbrieven etc. de deelnemers op de hoogte te houden van ontwikkelingen binnen het pensioenfonds en -stelsel. Het VO verzocht in haar advies het bestuur de wet- en regelgeving omtrent de AVG in ogenschouw te nemen.

Het VO heeft in 2022 eveneens positief geadviseerd inzake een lezersvriendelijke versie van de klachten- en geschillenregeling.

De communicatiecommissie van het bestuur heeft in 2022 een paar wijzigingen ondergaan: de voorzitter heeft zijn werkzaamheden voor de communicatiecommissie en het fonds per 01-07-2022 beëindigd.

Derhalve is een nieuwe voorzitter voor de communicatiecommissie benoemd en is een nieuw lid tot deze commissie toegetreden. Vanuit AZL wordt de communicatiecommissie begeleid door een andere communicatieadviseur. Er zijn ook twee toehoorders aanwezig tijdens de vergaderingen van de communicatiecommissie: een toehoorder vanuit de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en een toehoorder vanuit het VO. Voor 2022 had de communicatiecommissie verschillende speerpunten geformuleerd. Dit waren onder meer: de wijziging van het pensioenstelsel en de betrokkenheid van werkgevers. Om het fonds beter onder de aandacht van de werkgevers te brengen is een LinkedIn bedrijfspagina gestart. Deze pagina richt zich in eerste instantie tot de werkgever. Eén keer per twee weken wordt nieuwe content op deze pagina geplaatst.

De communicatie rondom de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) heeft volop de aandacht van de communicatiecommissie. Hiervoor wordt een communicatieplan opgesteld. De communicatiecommissie heeft in 2022 ook besloten het deelnemerstevredenheidsonderzoek naar voren te halen. Op basis van de uitkomst van dit onderzoek zal worden besloten wat nodig is qua communicatiebeleidsplan en worden naar aanleiding hiervan de speerpunten bepaald.

Eindoordeel VO

Op basis van de bevindingen concludeert het VO dat het bestuur een gedegen beleid voert en oordeelt het VO positief over het handelen van het bestuur.

Het Verantwoordingsorgaan:

De heer P.A. (Pravin) Ori (voorzitter)
Mevrouw A. (Annette) den Draak (secretaris)
De heer N.W. (Nico) Foppen
Mevrouw R. (Raquel) García Hermida-van der Walle
Mevrouw E.W.M. (Els) Verhagen
Mevrouw J. (Jannet) Wiersma

Reactie van bestuur

Het bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor zijn oordeel en bevindingen evenals de constructieve en goede samenwerking gedurende het verslagjaar. Tijdens de jaarlijkse beleidsdag zal het bestuur de bevindingen van het Verantwoordingsorgaan bespreken. Daarna vindt terugkoppeling plaats vanuit het bestuur aan het Verantwoordingsorgaan.

BoekStart

de bibliotheek

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2022	2021
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken	213.006	210.199
Zakelijke waarden	706.742	1.028.531
Vastrentende waarden	1.151.118	1.363.081
Derivaten	23.627	30.589
Overige beleggingen	69.786	157.451
	2.164.279	2.789.851
Herverzekering [2]	3.477	4.775
Vorderingen en overlopende activa [3]	19.350	21.083
Liquide middelen [4]	22.532	5.436
Totaal activa	2.209.638	2.821.145

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2022	2021
Reserves [5]		
Algemene reserve	90.970	221.869
Solvabiliteitsreserve	342.686	380.951
	433.656	602.820
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]		
Eigen rekening	1.734.196	2.161.160
Herverzekering	3.477	4.775
	1.737.673	2.165.935
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [7]		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	4.010	3.161
Voorziening slotuitkering	7.767	10.535
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	174	324
	11.951	14.020
Kortlopende schulden [8]	26.358	38.370
Totaal passiva	2.209.638	2.821.145

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2022	2021
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	38.653	43.442
Indirecte beleggingsopbrengsten	-620.537	103.687
Kosten van vermogensbeheer	-2.089	-1.588
	-583.973	145.541
Bijdragen van werkgevers en werknemers [10]	44.934	40.738
Saldo van overdrachten van rechten [11]	3.405	-6.849
Pensioenuitkeringen [12]	-59.076	-54.508
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [13]		
Toevoeging pensioenopbouw	-48.368	-45.777
Toeslagverlening	-174.021	-42.473
Waardeoverdrachten	-3.664	6.900
Verwachte uitkering	58.876	54.212
Toevoeging kostenvoorziening	-1.342	-1.278
Vrijval excassokosten	1.766	1.627
Benodigde intrest	10.602	12.270
Wijziging rentetermijnstructuur	592.967	145.749
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-10.762	-1.105
Mutaties u.h.v. sterfte	1.799	-726
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	-61	279
Reguliere mutaties	-173	439
Overige	-655	-860
	426.964	129.257
Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds [14]	2.069	447

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2022	2021
Herverzekering [15]		
Premies	2	-30
Uitkeringen uit herverzekering	249	247
	251	217
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [16]	-3.747	-3.499
Overige baten en lasten [17]	9	187
Saldo van baten en lasten	-169.164	251.531
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	-169.164	251.531

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2022	2021
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	44.930	40.192
Uitkeringen uit herverzekering	251	248
Overgenomen pensioenverplichtingen	8.886	2.189
Overige	100	321
	54.167	42.950
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-58.998	-54.439
Overgedragen pensioenverplichtingen	-5.481	-9.037
Premies herverzekering	0	-30
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.737	-3.535
Overige	0	-146
	-68.216	-67.187
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-14.049	-24.237
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	38.437	42.593
Verkopen en aflossingen beleggingen	1.197.887	627.163
	1.236.324	669.756
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-1.173.671	-605.498
Kosten van vermogensbeheer	-2.089	-1.588
Betalingen aan kredietinstellingen	-29.419	-40.487
	-1.205.179	-647.573
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	31.145	22.183
Mutatie geldmiddelen	17.096	-2.054
Saldo geldmiddelen 1 januari	5.436	7.490
Saldo geldmiddelen 31 december	22.532	5.436

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken heeft het jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en op basis van de continuïteitsveronderstelling. Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Waardering

Algemene grondslagen

Overige activa en passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden overige activa en passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Voor vorderingen wordt rekening gehouden met een aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Vastrentende waarden worden exclusief opgelopen rente gewaardeerd. De opgelopen rente worden als onderdeel van de vorderingen gepresenteerd.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Stelselwijzigingen

In 2022 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingswijzigingen

- In 2022 heeft de Commissie Overlevingstafels van het AG een nieuwe prognosetafel gepubliceerd, zijnde de Prognosetafel AG2022, en heeft het fonds besloten over te gaan op deze nieuwe overlevingstafel. Dit is in 2022 verantwoord als een schattingswijziging. Met de update naar de nieuwe prognosetafel heeft er tevens een update plaatsgevonden van de toegepaste ervaringssterfte. Daarnaast is de opslag voor het wezenpensioen gewijzigd van 2,5% naar 1,0%. De 3 wijzigingen van de grondslagen hebben een verhogend effect op de hoogte van de technische voorziening. Het gaat daardoor om een last ter grootte van 10.762.

**“Samen hebben we één doel:
een goed pensioen voor iedereen die bij
POB is aangesloten.”**

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een financieel actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Waardering

Herverzekering

Het herverzekerd deel van de technische voorziening is berekend als de contante waarde van pensioenpolissen op het leven van (gewezen) deelnemers en heeft betrekking op de premievrije aanspraken van de voorheen bij Aegon Levensverzekering N.V. ondergebrachte pensioenen, vermeerderd met de contante waarde van zowel de door ZwitserLeven toegekende wezen pensioenen als die van enkele overgenomen polissen.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn naar euro omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Onroerende zaken

Aandelen van vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Zakelijke waarden

De ter beurze genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde aandelen (fondsen) worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Obligaties

De obligaties en obligatiefondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Leningen op schuldbekentenis

De leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde. Onder actuele waarde wordt in dit verband verstaan de contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van het effectieve rendement ultimo het verslagjaar van overeenkomstige leningen.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd middels Netto Contante Waarde en onafhankelijke taxaties. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe waardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Reserves

Algemene reserve

Aan de algemene reserve wordt het saldo van baten en lasten en de mutatie in de hoogte van de solvabiliteitsreserve toegevoegd c.q. onttrokken.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de solvabiliteitsreserve is maximaal gelijk aan het vereist eigen vermogen volgens het FTK en dient als buffer. Dit maximaal niveau wordt aangehouden.

Voorziening pensioenverplichtingen

De VPV is, evenals vorig jaar, gelijk aan de actuariële contante waarde van de opgebouwde, premievrije en ingegane pensioenen. Bij de vaststelling van de VPV is uitgegaan van marktwaardering. Dit houdt onder andere in dat gerekend is met de termijnstructuur van de actuele nominale marktrente zoals gepubliceerd door DNB.

Als belangrijkste grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen worden vermeld:

- Intrest: Rentetermijnstructuur ultimo 2022 zoals gepubliceerd door DNB;
- Sterfte: AG Prognosetafel 2022 (startjaar 2023) met toepassing van ervaringssterfte op basis van inkomensklassen (Mercer 2023);
- Gehuwdheid: Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt het bepaalde partnersysteem gehanteerd;
- Wezenpensioen: Ter dekking van het latent wezenpensioen wordt een opslag van 1,0% op de voorziening voor latent partnerpensioen van niet gepensioneerde deelnemers aangehouden;
- Uitkeringen: De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld;
- Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld;
- Leeftijdsverschil: Verondersteld wordt dat de partner van een mannelijke hoofdverzekerde een 2 jaar en 5 maanden jongere vrouw is en de partner van een vrouwelijke hoofdverzekerde een 1 jaar en 9 maanden oudere man;
- Kosten: In de voorziening pensioenverplichtingen is een kostenvoorziening begrepen van 3% van de netto voorziening.

Overige technische voorzieningen

Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's

De voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's dient als reservering voor pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers, waarvan de eerste ziektedag gelegen is korter dan twee jaar tot de balansdatum (IBNR-reserve). Tot 2018 diende deze voorziening ter egalisatie van de resultaten op arbeidsongeschiktheid. Vanaf 2018 wordt de voorziening vastgesteld op basis van de arbeidsongeschiktheidsrisicopremies van de laatste twee boekjaren.

Aan de voorziening worden jaarlijks, ten aanzien van nieuwe arbeidsongeschikte deelnemers en ten aanzien van de wijzigingen in de mate van arbeidsongeschiktheid van de bestaande arbeidsongeschikten, onttrokken of toegevoegd:

- de contante waarde van de ten laste van het POB op te bouwen of niet meer op te bouwen oudedagsvoorzieningen;
- de contante waarde van de toegekende of vrijgevalen arbeidsongeschiktheidspensioenen.

Tevens worden de premies die moeten worden betaald aan de verzekeraars aan de voorziening onttrokken.

De voorziening mag niet minder bedragen dan twee maal de premietoevoeging en niet meer bedragen dan drie maal de premietoevoeging in dat jaar. Het mindere of meerdere wordt verrekend met het jaarresultaat. De premiestelling voor het arbeidsongeschiktheidsrisico is in 2022 laatstelijk periodiek gezien. Het fonds is in 2022 eigen risicodragend geworden.

Voorziening slotuitkering

Indien een deelnemer met ingegaan ouderdomspensioen overlijdt en er is een partner, dan loopt de uitkering nog 2 maanden na overlijden door. Indien er geen partner achterblijft, maar er wel kinderen zijn, wordt dit bedrag ineens uitgekeerd. In de reguliere voorziening wordt geen rekening gehouden met deze slotuitkering. Hiervoor is een voorziening gevormd ter dekking van eventuele lasten.

Deze voorziening muteert jaarlijks door de wijziging van partnerschap van de deelnemers, door de wijziging van de rentecurve en door intrest.

Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening

Een klein gedeelte van de pensioenaanspraken wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd met de looninflatie van de werkgever. Hiervoor is een aparte voorziening gevormd. In boekjaar 2022 is een voorwaardelijke toeslagverlening verwerkt in deze voorziening; de CAO-verhoging ad 2% per 1 juli 2022 is in 2022 verwerkt.

Schulden en overige passiva

Schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten (beheerloon en bewaarloon); bij de zakelijke waarden wordt, voor wat betreft de aandelen, hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva (vastgoedbeleggingen, derivaten en liquide middelen) worden opgenomen op basis van nominale bedragen. Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden opgenomen in de kostprijs respectievelijk in mindering gebracht op de verkoopopbrengst van de betreffende beleggingen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van onroerende zaken, aandelen, converteerbare obligaties, opties, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen alsmede de kosten van exploitatie van het direct onroerend goed. De betreffende kosten worden verder gespecificeerd in het kostenoverzicht op pagina 36.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn

toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2022
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	210.199	2.072	-28	6	757	213.006
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	124.357	2.406	0	0	-22.316	104.447
Aandelen	904.174	144.231	-307.721	50.741	-189.130	602.295
	1.028.531	146.637	-307.721	50.741	-211.446	706.742
Vastrentende waarden						
Obligaties en vastrentende obligatiefondsen	1.239.130	594.733	-402.315	-52.523	-333.877	1.045.148
Hypotheekfondsen	122.359	12.576	-10.154	-1.432	-19.659	103.690
Converteerbare obligaties	0	0	0	0	0	0
Leningen op schuldbekentenis	1.592	0	-59	-39	786	2.280
	1.363.081	607.309	-412.528	-53.994	-352.750	1.151.118
Derivaten						
Swaps	28.240	0	-27.136	27.158	-37.186	-8.924
Opties en swaptions	0	0	0	0	0	0
Futures	132	173	0	-173	86	218
Valutatermijntransacties	-4.461	69.582	0	-69.582	25.791	21.330
	23.911	69.755	-27.136	-42.597	-11.309	12.624
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	157.451	360.396	-448.177	-599	715	69.786
	157.451	360.396	-448.177	-599	715	69.786
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	2.783.173	1.186.169	-1.195.590	-46.443	-574.033	2.153.276

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2022
Waarvan onder de passiva gepresenteerd						
Swaps en swaptions	0					8.924
Opties	0					0
Futures	79					654
Valutatermijntransacties	6.599					1.425
Beleggingen aan activa-zijde balans	2.789.851					2.164.279
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen	2.783.173					2.153.276
Vorderingen en schulden beleggingen	-14.362					775
Depotbank	2.740					18.515
Beleggingen inclusief liquiditeiten	2.771.551					2.172.566

POB heeft in het verslagjaar niet belegd in premiebijdragende instellingen. In het verslagjaar heeft het POB geen beleggingen uitgeleend.

Aansluiting beleggingen ten behoeve van de risicoparaagraaf:

	Stand ultimo 2022	Liquide middelen	Over- lopende intrest	Te vorderen dividend- belasting	Over- lopende aan- en verkopen beleggingen	Stand ultimo 2022 voor Look Through	Toe- passen Look Through	Stand ultimo 2022 conform risico- paraagraaf
Onroerend goed	213.006	0	0	0	0	213.006	22.235	235.241
Aandelen	706.742	0	0	0	0	706.742	-21.560	685.182
Vastrentende waarden	1.151.118	0	9.442	0	-11.802	1.148.758	7.080	1.155.838
Derivaten	12.624	0	0	0	0	12.624	829	13.453
Overige beleggingen	69.786	18.515	0	3.135	0	91.436	-8.584	82.852
Totaal	2.153.276	18.515	9.442	3.135	-11.802	-2.172.566	0	2.172.566

Bij toepassing van het look-through principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

Methodiek bepaling marktwaarde:

Level 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt. De waardering wordt gebaseerd op de genoteerde marktprijzen.

Level 2: Afgeleide marktnoteringen of onafhankelijke taxaties. De waardering is gebaseerd op afgeleide marktnoteringen (derivaten) of onafhankelijke taxaties (onderliggende beleggingen vastgoedbeleggingsfondsen).

Level 3: Netto-contante-waarde berekening of intern gehanteerd waarderingsmodel. De waardering is gebaseerd op een netto-contante-waarde berekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel, mede op basis van waarneembare marktdata.

Level 4: Andere methode. De waardering van deze beleggingen vindt plaats op basis van andere methoden. In het boekjaar is geen sprake van level 4 beleggingen.

	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4	Totaal ultimo 2022	Totaal ultimo 2021
Vastgoedbeleggingen	21.865	213.376	0	0	235.241	237.950
Aandelen	685.156	27	0	0	685.183	1.001.190
Vastrentende waarden	1.054.048	0	101.789	0	1.155.837	1.535.982
Derivaten	-413	0	13.866	0	13.453	25.760
Overige beleggingen	82.852	0	0	0	82.852	-29.331
Totaal per 31 december	1.843.508	213.403	115.655	0	2.172.566	2.771.551

De levelindeling is volledig gebaseerd op data voor look-through.

Collateral

Het pensioenfonds heeft ISDA's afgesloten met een aantal tegenpartijen en beschikt over een central clearing account. Het fonds gebruikt deze, om derivaten af te sluiten voor het afdekken van een deel van het renterisico en/of valutatermijncontracten ter beheersing van valutarisico's. Er is onderpand (collateral) uitgewisseld om het tegenpartijrisico te reduceren. Uit de vorderingen/schulden blijkt dat er ook cash collateral is ontvangen/verstrekkt. Het uitstaande collateral ultimo verslagjaar is samengesteld uit Nederlandse, Duitse en Franse staatsleningen. In totaal is er netto onderpand met een waarde van € 109 mln gegeven aan tegenpartijen. Ontvangen onderpand in stukken maakt geen onderdeel uit van de balans. Voor central clearing is er zowel initial margin (Duitse Staatsleningen) als variation margin ontvangen (cash). Collateral uitwisseling met alle tegenpartijen vindt dagelijks plaats, voor zover het te storten of het te ontvangen collateral tenminste gelijk is aan minimale transferbedragen.

	2022	2021
[2] Herverzekering	3.477	4.775
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
– Vastrentende waarden	9.442	9.155
– Derivaten	0	1.179
– Overige beleggingen	546	765
	9.988	11.099
Beleggingen		
Debiteuren effecten	1	0
Terugvorderbare dividendbelasting	3.135	1.668
Collateral	350	2.490
	3.486	4.158
Overige vorderingen		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers ¹⁾	5.830	5.826
Vooruitbetaalde bedragen	7	0
Rekening courant herverzekeraars	3	0
Overige	36	0
	5.876	5.826
Totaal vorderingen en overlopende activa	19.350	21.083

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.

¹⁾ Dit is inclusief een voorziening voor dubieuze premiedebiteuren ad -16.

	2022		2021	
[4] Liquide middelen¹⁾				
Northern Trust	18.515		2.740	
ING Bank N.V. ²⁾	4.017		2.696	
	22.532		5.436	
Totaal activa	2.209.638		2.821.145	
Passiva	2022		2021	
[5] Reserves				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	221.869		-48.814	
Bij: uit solvabiliteitsreserve	38.265		19.152	
Saldobestemming boekjaar	-169.164		251.531	
Stand per 31 december	90.970		221.869	
Solvabiliteitsreserve				
Stand per 1 januari	380.951		400.103	
Af: voor algemene reserve	-38.265		-19.152	
Stand per 31 december	342.686		380.951	
Totaal Reserves	433.656		602.820	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	73.160	104,2%	88.941	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	342.686		380.169	
Het beschikbare eigen vermogen bedraagt	433.656		602.820	
De dekkingsgraad is		124,8%		127,7%
De beleidsdekkingsgraad is		132,5%		123,4%
De dekkingsgraad is vastgesteld als pensioenvermogen (reserves + totale technische voorzieningen fonds) gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (vanaf 2015 incl. het herverzekeringsdeel).				

1) De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

2) Bij ING Bank N.V. heeft het fonds een kredietlimiet van € 2.450.000.

De berekening is als volgt:

$$(433.656 + 1.734.196 + 3.477 + 11.951) / (1.734.196 + 3.477 + 11.951) \times 100\% = 124,8\%$$

[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voor de technische voorziening is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per einde 2022 (2021: einde 2021) gebruikt als verdiscontering.

De voorziening pensioenverplichtingen per 31 december is als volgt opgebouwd:

Deelnemers (incl. arbeidsongeschikten)	525.340	754.443
Gewezen deelnemers	370.930	489.192
Pensioengerechtigden	838.100	917.849

Totale voorziening pensioenverplichtingen	1.734.370	2.161.484
Af: voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	-174	-324

Blijft: voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening **1.734.196** **2.161.160**

Eigen rekening

Stand per 1 januari	2.161.160	2.290.417
Toevoeging pensioenopbouw	48.368	45.777
Toeslagverlening	174.021	42.473
Waardeoverdrachten	3.664	-6.900
Verwachte uitkering	-58.876	-54.212
Toevoeging kostenvoorziening	1.342	1.278
Vrijval excassokosten	-1.766	-1.627
Benodigde intrest	-10.602	-12.270
Wijziging rentetermijnstructuur	-592.967	-145.749
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	10.762	1.105
Mutaties u.h.v. sterfte	-1.799	726
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	61	-279
Reguliere mutaties	173	-439
Overige	655	860

Stand per 31 december **1.734.196** **2.161.160**

	2022	2021
Herverzekering		
Stand per 1 januari	4.775	5.352
Mutatie	-1.298	-577
Stand per 31 december	3.477	4.775
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.737.673	2.165.935
[7] Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's		
Stand per 1 januari	3.161	2.775
Premies en uitkeringen herverzekering	-54	80
Overige mutaties	903	306
Stand per 31 december	4.010	3.161
Voorziening slotuitkering		
Stand per 1 januari	10.535	11.300
Bijschrijving rente	-52	-61
Mutaties	825	167
Wijziging actuariële grondslagen	-4	3
Wijziging rentecurve	-3.530	-874
Overige mutaties	-7	0
Stand per 31 december	7.767	10.535
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening		
Stand per 1 januari	324	392
Risicopremies	-15	-17
Bijschrijving rente	-2	-2
Wijziging actuariële grondslagen	1	0
Overige mutaties	-134	-49
Stand per 31 december	174	324
Totaal overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	11.951	14.020

	2022	2021
[8] Kortlopende schulden		
Administratiekosten	249	195
Loonheffing en sociale premies	1.174	1.095
Negatieve derivaten	11.003	6.678
Transacties en collateral	12.698	200
Kredietinstellingen ¹⁾	0	29.419
Overige	1.234	783
	26.358	38.370
Totaal passiva	2.209.638	2.821.145

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Gebeurtenissen na balansdatum

UFR

Conform de Pensioenwet toetst de Commissie Parameters uiterlijk iedere vijf jaar de voorgeschreven economische en rekenkundige uitgangspunten en komt vervolgens met haar oordeel. Het vorige advies dateert van 2019. Met de mogelijke inwerkingtreding van de Wtp per 1 juli 2023 is de Commissie gevraagd om eerder met een nieuw advies te komen.

Onderdeel van het advies is het vaststellen van de parameters van de zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR)-methode. Met het advies heeft DNB besloten een aanpassing door te voeren in de UFR-methodiek die vanaf 1 januari 2021 stapsgewijs werd doorgevoerd. De belangrijkste wijziging is dat de nieuwe UFR-methode leidt tot een DNB-curve die tot een looptijd van 50 jaar gelijk is aan de swapcurve.

In de per 31 december 2022 berekende voorzieningen en dekkingsgraden is rekening gehouden met de tot dat moment geldende stapsgewijze invoering van de UFR-methodiek. De meest recente aanpassing hierin dateert van 1 januari 2022. De wijziging volgens het advies van de Commissie van 30 november 2022 gaat in per 1 januari 2023. De impact van de verschillende aanpassingen in de DNB-rentetermijnstructuren op de voorzieningen en dekkingsgraden is in de volgende tabel weergegeven.

1) Ter beperking van tegenpartijrisico wordt bij het gebruik van rentederivaten onderpand uitgewisseld. Deze post heeft betrekking op (verkrege) onderpand. Hiertegenover staat een positieve waarde van rentederivaten van ongeveer dezelfde omvang.

	Huidig 50% UFR / 50% nUFR	Nieuw Methodiek 2023
Technische voorziening	1.746.147	1.748.877
Dekkingsgraad	124,8%	124,6%
Strategisch vereiste dekkingsgraad	119,6%	119,6%

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voor POB zijn de uitbesteding van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer de belangrijkste uitbestede diensten. Hiervoor heeft het fonds een contract afgesloten met AZL respectievelijk NNIP. Het contract met AZL is aangegaan voor onbepaalde tijd met een tussentijdse opzegmogelijkheid met een opzegtermijn van een jaar. In 2022 zijn gesprekken gestart over de modernisering van het contract. Tussentijds kan het contract worden opgezegd met een opzegtermijn van een jaar. Het contract met NNIP is gesloten per 1-1-2021 en is voor onbepaalde tijd aangegaan. De opzegtermijn bedraagt 3 maanden. Het bestuur streeft naar een beoordeling van het contract eens per 5 jaar. Om het jaar vindt een beoordeling van de dienstverlening plaats. De met deze contracten gemoeid zijnde bedragen zijn opgenomen in de jaarrekening en zullen naar verwachtingen het komende jaar in lijn liggen met met 2021. Per 10 oktober 2022 is Northern Trust de custodian van het fonds. Daarvoor was Caceis de custodian.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt sleutelfunctionarissen van het pensioenfonds en aangesloten werkgevers (premiebijdragende ondernemingen). Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

De bestuurders en de leden van de raad van toezicht worden als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. Enkele bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Transacties met aangesloten werkgevers

Het fonds heeft een uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers. De pensioenpremie werkgevers en werknemers bedraagt in totaal 20,7% van de pensioengrondslag (2021: 19,7%). De pensioenpremie wordt jaarlijks door sociale partners vastgesteld.

In het geval van een tekort geldt er geen bijstortingsverplichting voor werkgevers en werknemers.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

	2022	2021
Bestuursvergoedingen	261	249
Vergoedingen Raad van Toezicht	54	57
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	52	51
Totaal	367	357

Personeel

Gedurende het boekjaar 2022 had Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2022	2021
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	4.086	2.300
Zakelijke waarden	16.665	19.181
Vastrentende waarden	19.235	21.835
Derivaten	-1.307	158
Subtotaal	38.679	43.474
Liquide middelen	-33	-37
Bijdragen van werkgevers en werknemers	8	5
Overige	-1	0
Totaal directe beleggingsopbrengsten	38.653	43.442

	2022	2021
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	6	-9
Zakelijke waarden	50.741	21.534
Vastrentende waarden	-53.994	-1.668
Derivaten	-42.597	-10.551
Overige beleggingen	-599	-856
Valutaverschillen	-61	320
Subtotaal	-46.504	8.770
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	757	24.135
Zakelijke waarden	-211.446	199.171
Vastrentende waarden	-352.750	-69.655
Derivaten	-11.309	-58.691
Overige beleggingen	715	-43
Subtotaal	-574.033	94.917
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-620.537	103.687
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon	-1.386	-848
Bewaarloon	-637	-681
Beleggingsadvies	-66	-59
Totaal kosten vermogensbeheer	-2.089	-1.588
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	-583.973	145.541
[10] Bijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie en inkoopsommen	44.934	40.738
Kostendeekkende premie	60.590	57.344
Gedempte kostendeekkende premie	42.860	37.689
Feitelijke premie	44.934	40.738

	2022	2021
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	49.880	47.250
– Opslag instandhouden vereist vermogen	8.729	8.222
– Kostenopslag	1.981	1.872
	60.590	57.344
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	25.993	22.969
– Opslag instandhouden vereist vermogen	4.549	3.997
– Voorwaardelijke componenten	10.337	8.851
– Kostenopslag	1.981	1.872
	42.860	37.689
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	8.886	2.189
Overgedragen pensioenverplichtingen	-5.481	-9.038
	3.405	-6.849
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-53.263	-48.763
Invalideitpensioen	-212	-240
Partnerpensioen	-4.721	-4.437
Wezenpensioen	-44	-49
Subtotaal	-58.240	-53.489
Andere uitkeringen		
Overlijdensuitkeringen	-71	-57
Compensatie overhevelingstoelage	-405	-388
Afkopen	-360	-574
Subtotaal	-836	-1.019
Totaal pensioenuitkeringen	-59.076	-54.508

	2022	2021
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Toevoeging pensioenopbouw	-48.368	-45.777
Toeslagverlening	-174.021	-42.473
Waardeoverdrachten	-3.664	6.900
Verwachte uitkering	58.876	54.212
Toevoeging kostenvoorziening	-1.342	-1.278
Vrijval excassokosten	1.766	1.627
Benodigde intrest	10.602	12.270
Wijziging rentetermijnstructuur	592.967	145.749
Toevoeging i.v.m. gewijzigde actuariële grondslagen	-10.762	-1.105
Mutaties u.h.v. sterfte	1.799	-726
Mutaties u.h.v. arbeidsongeschiktheid	-61	279
Reguliere mutaties	-173	439
Overige	-655	-860
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen	426.964	129.257
[14] Mutatie overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds		
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico's	-849	-386
Voorziening slotuitkering	2.768	765
Voorziening onvoorwaardelijke toeslagverlening	150	68
Totaal mutatie overige technische voorzieningen	2.069	447
[15] Herverzekering		
Premies		
Invalideitsrisico	5	-3
Overlijdensrisico	-3	-27
	2	-30
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	249	247
Totaal herverzekering	251	217

	2022	2021
[16] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-2.250	-2.272
Accountant (uitsluitend controle jaarrekening)	-70 ¹⁾	-87
Fiscaal advies en interne audit	-55	-13
Actuaris	-516	-384
DNB	-114	-117
Vergoedingen bestuur, RvT en verantwoordingsorgaan	-367	-357
Contributie Pensioenfederatie	-24	-23
Overige	-351	-246
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.747	-3.499
[17] Overige baten en lasten		
Uit beleggingen	15	189
Diversen	-6	-2
	9	187
Saldo van baten en lasten	-169.164	251.531
Actuariële analyse van het saldo		
Beleggingsopbrengsten	23.231	304.499
Kosten	0	0
Premies	-6.927	-8.384
Waardeoverdrachten	-273	74
Uitkeringen	66	-32
Kanssystemen	894	-540
Reguliere mutaties	-189	457
Toeslagverlening	-174.725	-42.659
Incidentele mutaties voorziening ²⁾	-11.252	-2.070
Overige	11	186
	-169.164	251.531

In het onderhavige verslagjaar zijn door de toezichthouder geen boetes en / of dwangsommen opgelegd.

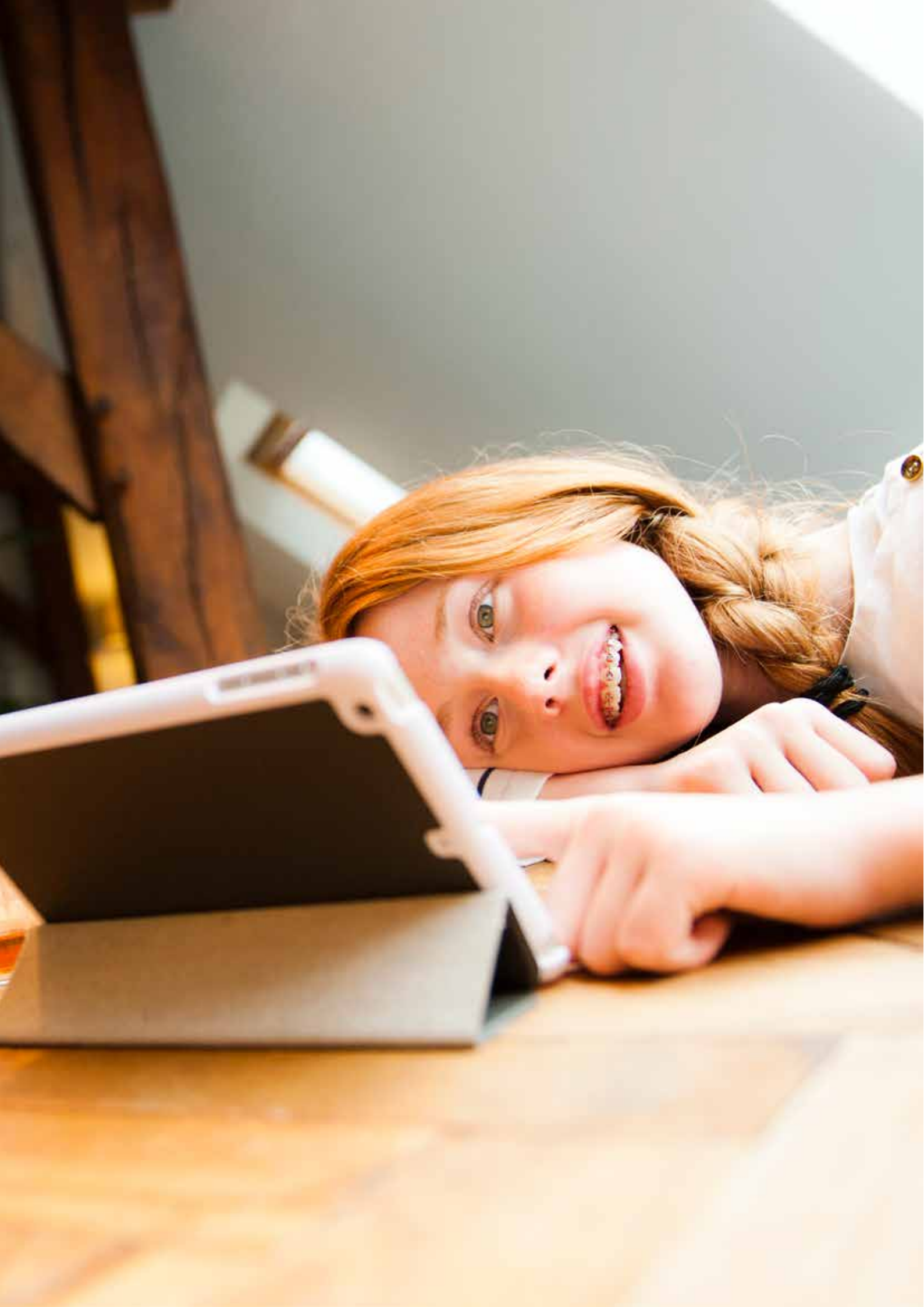
1) Hiervan heeft 0 betrekking op controlewerkzaamheden door KPMG voor het boekjaar 2021 (in 2021: 22 m.b.t. boekjaar 2020).

2) Dit betreft de wijziging van het reglement, de wijziging van de actuariële grondslagen, correcties en overige mutaties in de technische voorzieningen.

Resultaatbestemming

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2022 als volgt te verdelen:

	2022
	x € 1.000
Algemene reserve	-169.164

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2022 van 119,6% en 2021 van 117,4%.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Op basis van de strategische beleggingsmix</i>				
Renterisico (S1)	73.358	2,5	22.822	0,5
Zakelijke waarden risico (S2)	223.234	11,4	273.096	11,3
Valutarisico (S3)	75.007	0,9	105.791	1,4
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	107.348	4,5	122.098	4,0
Verzekeringstechnisch risico (S6)	41.212	0,3	52.213	0,3
Concentratierisico (S8)	2.438	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	6.346	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-179.911		-202.197	
Vereist eigen vermogen (strategisch)	342.686	19,6	380.169	17,5
Afname voor toerekening totale TV		0,0		-0,1
		19,6		17,4

	2022		2021	
	€	%	€	%
Aanwezige dekkingsgraad		124,8%		127,7%
Beleidsdekkingsgraad		132,5%		123,4%
Vereiste dekkingsgraad (strategische verdeling)		119,6%		117,4%
Vereiste dekkingsgraad (feitelijke verdeling)		120,3%		118,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,2%		104,1%

De dekkingsgraad wordt berekend door het eigen vermogen plus de technische voorzieningen (inclusief herverzekering) te delen door de technische voorzieningen (inclusief herverzekering). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het pensioenfonds, afgenomen van 127,7% (2021) naar 124,8% (2022).

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. In de berekening van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden met de aangepaste definitie van de becijfering van de dekkingsgraad. Zoals aangegeven dient de dekkingsgraad becijferd te worden door rekening te houden met het totale vermogen en de totale technische voorziening. In boekjaar 2021 was de beleidsdekkingsgraad van 123,4% leidend. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 132,5%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 9,1%-punt.

Renterisico

De waarde van de beleggingen in vastrentende waarden kan fluctueren als gevolg van de verandering in markttrentes. Vanaf 2007 worden ook de verplichtingen op marktrente gewaardeerd, waardoor de waarde van de verplichtingen eveneens fluctueert als gevolg van verandering in markttrentes.

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor de beleggingen dan voor de looptijd van de pensioenverplichtingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 12,9

Duratie van de pensioenverplichtingen 14,6

Het pensioenfonds dekt strategisch 48,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft. De feitelijke renteafdekking bedroeg eind 2022 69,46%.

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 76.478 (2,6%) en voor het strategisch renterisico 73.358 (2,5%).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van

voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën van markten en beleggingen. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen categorieën getoond:

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2022 bedraagt het zakelijke waarden risico 238.960 (12,4%). Op basis van de strategische verdeling volgt er conform de standaardmethodiek van DNB een zakelijke waarden risico van 223.234 (11,4%). Binnen deze buffers is tevens rekening gehouden met een additionele buffer voor leverage.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Onroerende zaken				
– Aandelen vastgoedmaatschappijen	235.241	25,6	237.950	19,2
– Aandelen				
– Ontwikkelde markten	594.578	64,6	890.537	71,9
– Opkomende markten	90.604	9,8	110.653	8,9
Totaal	920.423	100,0	1.239.140	100,0

Valutarisico

De pensioenverplichtingen luiden in euro's, de mogelijke risico's als gevolg van valutakoersontwikkelingen komen daarom alleen bij de beleggingen tot uitdrukking. Het valutarisico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta.

Voor de vaststelling van het valutarisico (S3) wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta in ontwikkelde markten van 20% en van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta in opkomende markten van 35%. In totaliteit is 48,1% van de totale portefeuille belegd in objecten tegen andere valuta dan de euro. Van de totale portefeuille wordt 60,3% afgedekt door middel van valutaderivaten. De strategische blootstelling in niet-eurolanden is vastgesteld op basis van de landenverdeling van de onderliggende benchmark, waarbij rekening is gehouden met de strategische valuta-afdekking.

Op basis van de feitelijke beleggingsverdeling ultimo 2022 bedraagt het valutarisico 75.435 (0,9%). Op basis van de strategische verdeling resulteert een valutarisico van 75.007 (0,9%).

Grondstoffenrisico

Het fonds kent ultimo 2022 geen beleggingen in grondstoffen. Aldus is er geen sprake van grondstoffenrisico.

Kredietrisico

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Ter beperking van het kredietrisico gelden binnen het pensioenfonds restricties voor de samenstelling van de vastrentende portefeuilles met betrekking tot geografische spreiding,

verdeling over verschillende debiteurencategoriën, de minimale kwaliteit van de debiteur ("rating") en voor de omvang van de beleggingen per debiteur.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	183.279	14,9	372.803	24,3
AA	455.555	37,0	427.250	27,8
A	223.299	18,2	271.011	17,6
BBB	263.456	21,4	239.584	15,6
Lager dan BBB	90.244	7,3	203.734	13,3
Geen rating	14.728	1,2	21.600	1,4
Totaal	1.230.561	100,0	1.535.982	100,0

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	85.186	6,9	184.316	12,0
Resterende looptijd 1-5 jaar	208.694	17,0	201.538	13,1
Resterende looptijd >= 5 jaar	936.681	76,1	1.150.128	74,9
Totaal	1.230.561	100,0	1.535.982	100,0

Ultimo 2022 bedraagt het kredietrisico 102.928 (4,2%) op basis van de feitelijke verdeling en 107.348 (4,5%) op basis van de strategische verdeling.

Verzekeringstechnisch risico (actuariel risico)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Volgens informatie van het CBS en het Actuarieel Genootschap stijgt de levensverwachting van mannen en vrouwen sneller dan eerder werd aangenomen.

Het overlijdensrisico ontstaat doordat deelnemers eerder komen te overlijden dan gemiddeld verondersteld in de tarifiering. Dit geldt voor pensioenvormen waarvoor een uitkering bij overlijden is verzekerd (bijvoorbeeld nabestaandenpensioen). Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet

treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht.

Ultimo 2022 kent het verzekeringstechnisch risico van zowel de feitelijke als de strategische verdeling een omvang van 41.212 (0,3%).

Concentratierisico

Als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico. Ten behoeve van risicomanagement en het prudent person beginsel dient het fonds rekening te houden met concentratierisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het concentratierisico gelijkgesteld aan 0%.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Opbouw beleggingsportefeuille naar regio</i>				
Opkomende markten	346.888	16,0	361.783	13,1
Europa excl. Groot Brittannië	994.913	45,8	1.444.353	52,0
Groot Brittannië	49.330	2,3	82.681	3,0
Azië excl. Japan	38.304	1,8	51.383	1,9
Japan	42.055	1,9	59.682	2,2
Noord-Amerika	661.641	30,5	744.751	26,8
Overige	39.435	1,7	26.918	1,0
Totaal	2.172.566	100,0	2.771.551	100,0

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Opbouw aandelenportefeuille naar sector:</i>				
Onroerende zaken:				
- Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	235.241	25,6	237.950	19,2
Aandelen:				
- Financiële instellingen	104.219	11,3	144.475	11,7
- Informatietechnologie	184.454	20,0	253.417	20,4
- Industriële ondernemingen	70.287	7,6	94.754	7,6
- Niet-cyclische consumentengoederen	48.613	5,3	68.806	5,6
- Cyclische consumentengoederen	81.486	8,9	125.937	10,1
- Gezondheidszorg	104.036	11,3	120.034	9,7
- Energie	6.998	0,8	33.645	2,7
- Nutsbedrijven	15.440	1,7	26.048	2,1
- Telecommunicatie	44.573	4,8	86.228	7,0
- Basismaterialen	23.355	2,5	45.455	3,7
- Andere sectoren	1.721	0,2	2.391	0,2
Totaal	920.423	100,0	1.209.298	100,0

Grote posten: aandelen en vastgoed beleggingsfondsen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in aandelen en onroerende zaken.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
- ALTERA VASTGOED WONINGEN	102.305	11,1	101.457	8,2
- CBRE Dres FGR Fund	110.700	12,0	108.720	8,8
Aandelen				
- NT EMK MKT CU ESG EQ I-E EUR	104.446	11,3	124.357	10,0
Totaal	317.452	34,5	334.534	27,7

	2022		2021	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties, niet index-linked	751.878	65,1	876.926	57,1
Hypothecaire leningen	101.789	8,8	120.210	7,8
Bedrijfsobligaties	302.170	26,1	408.142	26,6
Kortlopende vorderingen op banken	1	0,0	130.704	8,5
Totaal	1.155.838	100,0	1.535.982	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Germany (Fed Rep)	37.651	3,3	172.662	11,2
Dutch Govt	116.649	10,1	185.069	12,0
France Govt	154.886	13,4	156.116	10,2
AEAM Dutch Mortgage Fund	88.032	7,6	122.359	8,0
Barings Global Loan Fund	0	0,0	123.213	8,0
SSGA-EM L CUR GOV-I EURO	157.909	13,7	150.074	9,8
LG ESG EM GV B USD IND-ZEUAH	99.210	8,6	96.720	6,3
ASSII-EUCPBDS&RINV-D AEUR	91.222	7,9	80.539	5,2
European Union REGS	81.788	7,1	0	0,0
Totaal	827.346	71,6	1.086.752	70,8
Derivatenposities				
Rentederivaten	-8.970	-66,6	29.276	113,7
Aandelenderivaten	-413	-3,1	-22	-0,1
Valutaderivaten	22.836	169,7	-3.494	-13,6
Totaal	13.453	100,0	25.760	100,0

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van de strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico. Actief beheer risico wordt in beginsel alleen becijferd voor de aandelenportefeuille bij een tracking error groter dan 1%. Naast de tracking error wordt bij de becijfering van het actief beheer risico rekening gehouden met de total expense ratio (TER). Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Ultimo 2022 bedraagt het actief beheer risico op basis van de feitelijke verdeling 2.273 (0,0%) en op basis van de strategische verdeling 2.438 (0,0%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2022 -€ 181.685 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 179.911.

Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico ontstaat doordat we sommige werkzaamheden hebben uitbesteed. Natuurlijk blijven we wel zelf verantwoordelijk. In sommige gevallen hebben we niet direct zicht op die processen, zoals bijvoorbeeld uitbetaling van pensioenen. Daarnaast kan het zijn dat de dienstverlening onderbroken wordt.

Onze pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. en ons vermogensbeheer aan NNIP. Met deze organisaties hebben we prestatiecontracten afgesloten. We monitoren ze kritisch en stellen steeds strengere eisen aan bijvoorbeeld rapportages. Zie voor een nadere beschrijving van dit risico de risicoparagraaf op pagina 29 van het bestuursverslag.

Ondertekening jaarrekening

Vastgesteld te Utrecht d.d. 14 juni 2023

Het bestuur

Mevrouw C.P.M. Teunissen
voorzitter

De heer W.L.M. Schapendonk-van Horne
secretaris

Mevrouw E.H. Janssen

Mevrouw S. J. Lourens-Van den Hout

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra

Mevrouw M.N. Kulk-Romein

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming.

Actuariële verklaring

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken te s-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.800.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 540.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merk ik op dat het pensioenfonds in 2022 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals vastgelegd in het tijdelijke artikel 15c van het Besluit Financieel Toetsingskader (toeslag vanwege voorgenomen transitie). Daarbij heeft het pensioenfonds de in dat artikel gestelde voorwaarden in aanmerking genomen. De AFM heeft (nadien) beoordeeld dat de informatieverstrekking rondom het toeslagbesluit naar haar oordeel niet aan de normen voldoet en aangegeven dat het fonds het zesde lid van het genoemde artikel 15c overtreedt. Het fonds heeft op de website inmiddels een nadere toelichting op het toeslagbesluit opgenomen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen niet volledig toereikend zijn.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals deze door DNB in 2023 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Purmerend, 14 juni 2023

drs. B.A. Weijers AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken per 31 december 2022 en van het saldo van baten en lasten over 2022, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken ('de Stichting' of 'het fonds') te 's-Gravenhage gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2022;
- 2 de staat van baten en lasten over 2022;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2022; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 10,8 miljoen
- circa 0,5% van het pensioenvermogen

Risico's gerelateerd aan fraude & Noclar en continuïteit

- Risico's gerelateerd aan fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving (Noclar): verondersteld risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd
- Risico's gerelateerd aan continuïteit: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd

Kernpunten

- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Oordeel

Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 10,8 miljoen (2021: EUR 13 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2022 (circa 0,5%). De materialiteit voor de jaarrekening in 2022 is in absoluut bedrag gewijzigd ten opzichte van vorig jaar als gevolg van de ontwikkelingen in het pensioenvermogen. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 540 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management B.V. (voorheen: NN Investment Partners B.V.). De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Goldman Sachs Asset Management B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Goldman Sachs Asset Management B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde Standaard 3402 type II-rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportages beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2022 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Goldman Sachs Asset Management B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 'Risicomanagement' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en neemt de raad van toezicht deze beschrijving in beschouwing.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne

beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- inzicht verkrijgen in hoe de Stichting het gebruik van informatietechnologie (IT) beheerst en de invloed daarvan op de jaarrekening, inclusief het risico van cybersecurity-incidenten die een materieel effect hebben op de jaarrekening;
- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden, met speciale aandacht voor procedures en governance met betrekking tot mogelijke belangenconflicten;
- evaluatie van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties (inclusief DNB en AFM);

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is. Wij hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle. Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te

mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.

- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- Wij hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, zoals het aansluiten van (willekeurig) geselecteerde afkopen van pensioenrechten op onderliggende brondocumenten.

Zoals hierboven vermeld, heeft onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving niet geleid tot een extra kernpunt van de controle. Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: ‘de beleggingen’) vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting voor circa 85% is gebaseerd op marktnoteringen en voor circa 15% op basis van afgeleide marktnoteringen of onafhankelijke taxaties en netto contante waarde berekeningen. De waardering van de beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van het fonds.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen gebaseerd op marktnoteringen onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

Voor zover wij de waardering niet rechtstreeks via onze waarderingsspecialist hebben gecontroleerd, hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op andere waarderingmethoden getoetst aan de hand van (door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde) jaarrekeningen of fondsrapportages. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderinggrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderinggrondslagen en gehanteerde waarderingmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (hierna: ‘de voorziening pensioenverplichtingen’) is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt

met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerende actuaire die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerende actuaire over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerende actuaire. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerende actuaire geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruik gemaakt van een eigen actuaire. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse

controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 14 juni 2023

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Bijlagen

[1] - POB Beleidskeuzematrix

Het POB werkt met de onderstaande beleidskeuzematrix als hulpmiddel voor het beleid.

Beleidsdekkingsgraad (BDG)	Niveau (2018)	premie als percentage salarissom	toeslagverlening actieven, pensioengerechtigden en slapers (prijsindex)	Beleggingen
Boven de indexatie DG	BDG ≥ circa 124%	Maximaal 20% van de salarissom (2016 tot en met 2021: maximaal 19,7%)	Volledige toeslagverlening inclusief inhaaltoeslag Inhaaltoeslag gelijk aan 1/5e deel van surplus	Beleggingsplan 2022: Matching portefeuille 29,5% – staatsobligaties, cash, rentederivaten – Return portefeuille 70,5% – aandelen, vastgoed, bedrijfsobligaties (credits), hypotheeksenior loans, EMD – Renteafdekking: – Dynamisch, afhankelijk van renteniveau
Boven de toeslagdrempel, maar onder de indexatieDG	BDG ≥ 110% BDG < circa 125%	2022 en 2023: 20,7%	Gedeeltelijke toeslag (lineair oplopend)	
Boven de ondergrens, maar onder de Toeslagdrempel	BDG ≥ 104,1% BDG < 110%		Geen toeslag Lange termijn herstelplan tot Vereist Vermogen van maximaal 10 jaar (kortingen minimaal tijdsevenredig)	
Onder de ondergrens	BDG < 104,1%			

Onder het nFTK wordt het toeslagbeleid en het verlenen van mogelijke inhaaltoeslagen vooral geregeld door de hoogte van de beleidsdekkingsgraad en de strategisch vereiste dekkingsgraad. Bovenstaand overzicht biedt duidelijke richtlijnen zodat ons fonds geen onvoorziene risico's loopt bij premie- en toeslagenbeleid.

[2] - Benchmarks

De door het pensioenfonds gehanteerde benchmarks luiden als volgt (per 31 december 2019):

Matching portefeuille

Het rendement van de Voorziening Pensioen Verplichtingen, op basis van marktwaarden.

Vastrentende waarden

Bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit: Composite op basis van Barclays Global Corporate (EUR hedged) Index en IBOXX Euro Corporate Index.

Overige vastrentende waarden: Compositie op basis van maatwerk Barclays Capital Eurozone CPI Bond index, JP Morgan Emerging Market Bond index en Credit Suisse Leveraged Loan Index.

Aandelen: Compositie op basis van de Morgan Stanley Capital International indices voor Europa, Verenigde Staten, Japan, Pacific ex Japan, Europese Small caps, opkomende markten en wereldwijde aandelen.

Vastgoedmaatschappijen

Compositie met een samenstelling van beursgenoteerde fondsen en niet-beursgenoteerde fondsen. Voor de beursgenoteerde fondsen geldt als benchmark een representatieve, algemeen geaccepteerde vastgoedindex.

Converteerbare obligaties

UBS Global Convertibles Focus Euro index (hedged).

Totaal

Compositie op basis van de norm verdeling van het vermogen en de bijbehorende benchmark per beleggingscategorie.

“Net als elk jaar is ons doel de pensioenen te verhogen als dat kan.

Dit doen we op een toekomstbestendige manier.

Dat wil zeggen dat we goed nadenken over de gevolgen van de verhoging voor al onze deelnemers, nu en in de toekomst.”

[3] - SFDR II

Productbenaming: Pensioenfonds Openbare bibliotheken

Identificatiecode voor juridische entiteit (LEI): 724500YNW81DJUM01J25

Ecologische en/of sociale kenmerken

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten** is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Ja

Er zijn **duurzame beleggingen met een milieudoelstelling** gedaan:

- in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
- in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie

Er zijn **duurzame beleggingen met een sociale doelstelling** gedaan

Nee

Het product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken en** hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van 0,0%

- met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
- met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
- met een sociale doelstelling

Het product promootte E/S kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Binnen het ESG-beleid stellen wij een aantal maatschappelijke thema's centraal. Een deel van de thema's zetten wij in om onze do-no-harm principes te verankeren (uitsluiting van bedrijven en landen). Hiermee borgt het pensioenfonds beheersing van ESG-risico's. Een ander deel van de thema's zetten wij in om invulling te geven aan onze do good doelstellingen. Hiermee streeft het pensioenfonds na om binnen de invloedssfeer en de middelen die het heeft een positieve maatschappelijke bijdrage te leveren.

Do no harm

Het pensioenfonds wil de negatieve impact van activiteiten en producten van ondernemingen en landen waarin het kan beleggen beperken. Hierbij stellen wij de

uitgangspunten van het VN Global Compact en de OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights centraal. Dit betreft de volgende maatschappelijk thema's:

- mensenrechten
- arbeidsnormen
- milieunormen
- anti-corruptie
- consumentenbelangen
- Wetenschap en technologie
- Mededinging
- Belastingen

Do good

Het pensioenfonds wil ook via de beleggingsportefeuillepositief bijdragen aan de volgende maatschappelijke thema's die door de deelnemers van het fonds als belangrijk en relevant worden gezien:

- Solidariteit, waaronder kansen voor iedereen, een leven lang leren en weerbaarheid
- Klimaatverandering, waaronder financiering van de energietransitie

Daarnaast integreert het pensioenfonds duurzaamheidsaspecten in de beleggingsbeslissing (ESG-integratie). Deze toepassing richt zich op de CO2-kenmerken van delen van de beleggingsportefeuille. Hierdoor heeft de beleggingsportefeuille andere kenmerken dan de brede marktindex ten aanzien van CO2-uitsoot.

Het pensioenfonds zet een actief stem- en engagement- (dialoog) beleid in, waarmee het ondernemingen aanspoort tot duurzamer gedrag op bovengenoemde thema's.

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen -in de zin van de SFDR wetgeving- om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

1) toepassing uitsluitingenbeleid in mandaten

Het fonds heeft vastgesteld op basis van ontvangen compliance sign-off van de mandaatbeheerders dat het uitsluitingsbeleid van het pensioenfonds is toegepast.

2) CO2 footprint

Het fonds monitort de CO-footprint van de gecombineerde aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles op kwartaalbasis en heeft vastgesteld dat deze conform verwachting presteren. De gecombineerde benchmark had een scope 1+2+3 footprint van 525 ton, de portefeuille 346. Lager is beter.

3) CO2 intensiteit

Het fonds monitort de CO-intensiteit van de gecombineerde aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles op kwartaalbasis en heeft vastgesteld dat deze conform verwachting presteren. De gecombineerde benchmark had een scope 1+2+3 intensiteit van 1209 ton, de portefeuille 827. Lager is beter.

4) Water intensiteit

De waterintensiteit van de gecombineerde benchmark was 556 Mln liter, die van de portefeuille 445. Lager is beter.

5) afval intensiteit

De afvalintensiteit van de gecombineerde benchmark was 24,8 ton, die van de portefeuille 20,6 ton. Lager is beter.

6) ESG-risicoscore

De ESG-risicoscore van de gecombineerde benchmark was 21,9, die van de portefeuille 20,7. Lager is beter.

7) Controverse score

De blootstelling naar hoog-impact controverses van de gecombineerde benchmark was 4%, die van de portefeuille 3,2%. Lager is beter.

8) minimum allocatie Green/Social bonds

Het fonds heeft 5% allocatie naar green bonds

9) ondersteunen uitgebrachte stemmen de relevante duurzaamheidsthema's

Het fonds heeft in 2022 108 van de 112 aandeelhouderresoluties rond het thema milieu en 155 van de 218 aandeelhouderresoluties op sociale thema's ondersteund.

10) voldoende voortgang engagement

Binnen het uitgevoerde engagementprogramma (verantwoorde cleantech, de toekomst van werk en moderne slavernij) zien wij dat de KPIs/scores ten opzichte van de nulmeting een toename laten zien.

● **...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

N.v.t.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Het pensioenfonds heeft gedeeltelijk belegd in duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in artikel 2(17) SFDR door onder andere te beleggen in groene obligaties van bedrijven en overheden waarmee economische activiteiten worden gefinancierd die bijdragen aan (één of meerdere) van de zes EU Taxonomy milieudoelstellingen (zoals CO2-reductieprojecten of hernieuwbare energie).

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?***

Bij de beleggingen in groene obligaties heeft de manager een uitsluitingenbeleid toegepast, waardoor geen ernstige afbreuk aan ecologische of sociale beleggingsdoelstellingen is gedaan. Daarnaast hanteerde de aangestelde beheerder een strikt beoordelingsraamwerk voor ondernemingen die groene obligaties uitgeven.

— ***Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?***

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd [PAI 3];
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en-ontwikkeling (OESO) [PAI 10];
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunities, chemische-wapens en biologische wapens) [PAI 14];
- (4) Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten [PAI 16].

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten?

De door het pensioenfonds geselecteerde manager voor de allocatie naar groene obligaties heeft een uitsluitingenbeleid toegepast, waardoor niet wordt belegd in bedrijven die zich schuldig maken aan ernstige schendingen van internationale normen (UN Global Compact en/of OESO-richtsnoer voor multinationale ondernemingen). Tevens past het pensioenfonds zelf het eigen uitsluitingsbeleid toe op deze beleggingen, waarbij schenders worden uitgesloten.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissing en op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Binnen het beleid stonden de navolgende ongunstige effecten centraal:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd [PAI 3],
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) [PAI 10],
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens) [PAI 14] en
- (4) Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten [PAI 16].

Dit is terug te vinden in het ESG beleid dat op de website van het pensioenfonds is gepubliceerd.

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: van 1 januari 2022 tot 31 december 2022

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Belegging	Gewicht (%)	Sector	Land
Government of France	7,28	Governments and Agencies	FR
Government of the Netherlands	5,51	Governments and Agencies	NL
European Union	4,03	Governments and Agencies	BE
Government of Germany	1,75	Governments and Agencies	DE
Microsoft Corp.	1,45	Information Technology	US
Government of Belgium	1,34	Governments and Agencies	BE
Apple, Inc.	1,33	Information Technology	US
Government of Austria	1,30	Governments and Agencies	AT
Government of Brazil	0,88	Governments and Agencies	BR
Government of Indonesia	0,86	Governments and Agencies	ID
Government of Mexico	0,85	Governments and Agencies	MX
Government of South Africa	0,84	Governments and Agencies	ZA
Government of Malaysia	0,73	Governments and Agencies	MY
Government of China	0,72	Governments and Agencies	CN
Government of Thailand	0,68	Governments and Agencies	TH

Dit betreft de grootste beleggingen in overheden en bedrijven per ultimo 2022. Beleggingen in beleggingsfondsen zonder look-through zijn buiten beschouwing gelaten.

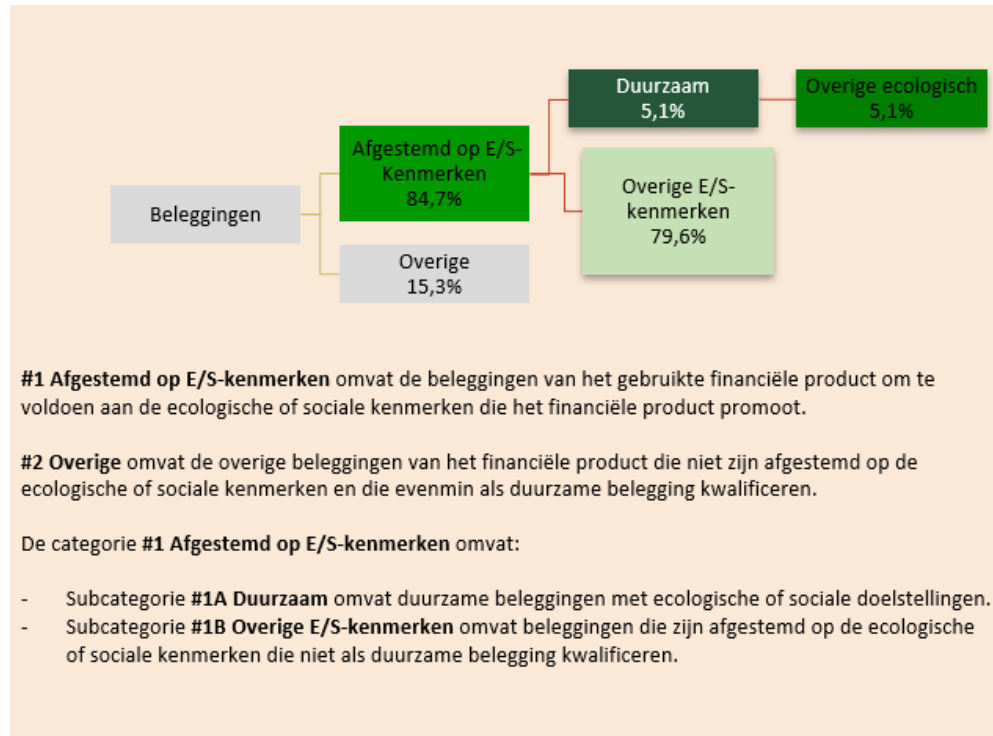

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Zie onderstaand de Asset Allocatie

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Activa%
Communication Services	2,61
Consumer Discretionary	4,07
Consumer Staples	2,59
Energy	0,84
Financials	12,48
Governments and Agencies	33,12
Health Care	5,48
Industrials	4,16
Information Technology	11,06
Materials	1,37
Miscellaneous	0,01
Real Estate	11,39
Utilities	2,37

Overig	8,44
--------	------

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

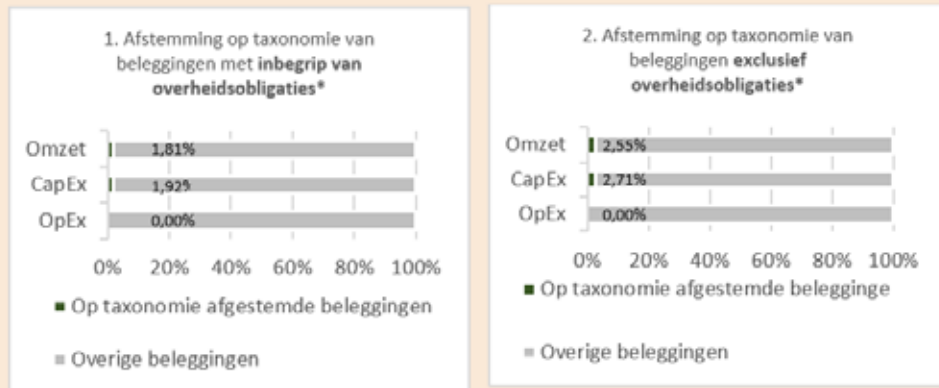
Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn economische activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

In welke mate waren duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden.

- **Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?**

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data

- **Hoe verhield het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie zich tot het percentage tijdens eerdere referentieperiodes?**

N.v.t.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houder met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU 2020/852).

Wat was het minimumaandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

5,1%

Wat was het minimumaandeel sociaal duurzame beleggingen?

0%

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Dit zijn de fondsbeleggingen in (1) obligaties van opkomende landen in lokale valuta, (2) obligaties van opkomende landen in harde valuta en (3) liquiditeiten en cash. Deze categorieën zijn opgenomen met het oog op het verbeteren van het risico/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. De eerste twee categorieën beleggen hoofdzakelijk in staatsobligaties, maar er kan niet worden uitgesloten dat de beheerder ook in staatsgelieerde ondernemingen belegt. Hiervoor zijn geen ecologische of sociale minimumwaarborgen vastgelegd.

Welke maatregelen zijn genomen om de duurzame beleggingsdoelstelling te behalen tijdens de referentieperiode?

Aanpassingen gedurende rapportageperiode:

Het pensioenfonds heeft gedurende de rapportageperiode een allocatie naar groene obligaties aangebracht met een strategisch normgewicht van 5% van de totale beleggingsportefeuille. Dit betreft een allocatie naar een SFDR artikel 9 geclassificeerde beleggingsstrategie.

Ook heeft het pensioenfonds gedurende de rapportageperiode het aandelenmandaat (ontwikkelde markten) via een EU Klimaatbenchmark laten beheren, waardoor deze op CO2e-intensiteit wordt gestuurd. De doelstelling is dat deze portefeuille in 2050 CO2e netto neutraal is.

Ten slotte heeft het pensioenfonds gedurende de periode het uitsluitingsbeleid verder aangescherpt door de producten thermische kolen mijnbouw en tabaksproducten toe te voegen als uitsluitcriteria.

Reeds toegepast voorafgaand aan rapportageperiode:

Daarnaast past het pensioenfonds al langer een eigen uitsluitingsbeleid toe, dat van toepassing is op alle discretionaire mandaten. Hierbij weert het fonds ondernemingen die internationale normen schendt alsmede producenten van controversiële wapens van de beleggingen. Tevens zorgt het fonds ervoor dat bij de selectie van beleggingsfondsen het toegepaste uitsluitingsbeleid zoveel mogelijk in lijn is met de eigen criteria.

Het fonds past een eigen betrokkenheidsbeleid toe , waaronder een engagement en stembeleid. Hierbij richt het fonds zich op een structurele dialoog met normschenders, en op specifieke thema's: klimaatverandering, gelijke kansen en een leven lang leren.

Het pensioenfonds beoordeelt periodiek de CO2e-intensiteit, de ESG-scores, de water- en afval-intensiteit en de hoog-impact controverses van de beleggingsportefeuille.

Referentiebenchmarks zijn indices die meten of het financiële product de duurzame doelstelling behaalt.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark voor duurzaamheid?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen -in de zin van de SFDR wetgeving- om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukeurmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd.

